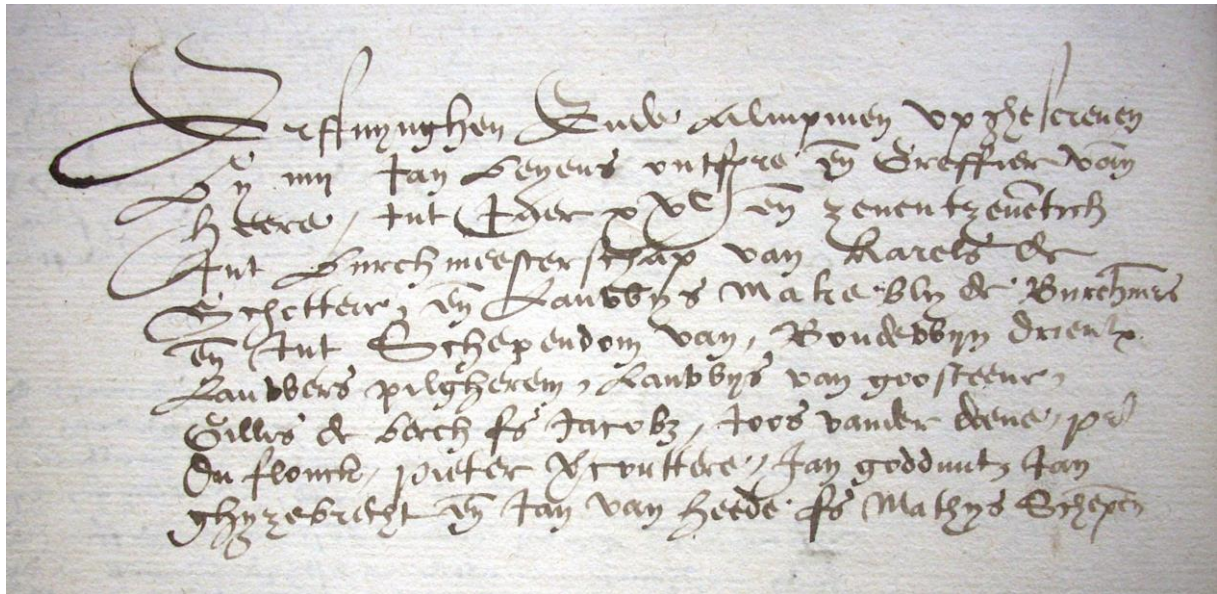

Jaar 1577

1 januari 1577 – Burchmeesters en schepenen - Halmen SAP 365

We beginnen dit jaar met een nieuwe register voor de halmen.

Erffvynghen ende almpmen upghescreven by my **Jan Beyens** ontfangher ende greffier van de heere, int jaer xvc ende zeventzeventich int burchmeesterschap van **Kaerele de Schotere**, ende **Lauwys Makeblyde** de burchmeesters ende int schependom van **Boudewyn Drueulx**, **Lauwers Pilgherem**, **Lauwys van Goosteene**, **Gillis de Berch filius Jacobz**, **Joos vander Doene**, **Pieter Duflouck**, **Pieter Vercouttere**, **Jan Godduut**, **Jan Ghyzebrecht** ende **Jan van Heede filius Mathijs**, schepenen

1 januari 1577 – **Het akkoord met Don Juan** - Augustyn van Hermelghem

Op den eersten dag van den jare 1577, zoo was, zoo men zeyde, de accordance gemaekt en met elkander overeen gekomen, **don Jan d'Austrice** en de Staten, en kwam af van Luxemburch en kwam naer Luvene, en in het accoordeeren zoo was gesloten dat hy de Spaenjaerden zoude doen vertrecken op den Derthienavond, 't welke was den 5 van Lauwe, saterdag zijnde;

Op den 15sten van Lauwe, zoo wasser daer te vooren een generale monsteringe gedaen bin der stede van Ypre, nu op den 15sten bovengenoempt, zoo hebben eerst de poorters de wachte gedaen naer de maniere,

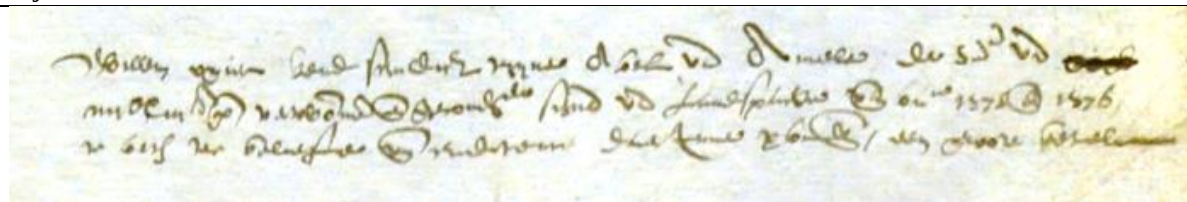
zoo die van Gend en ander steden geuseert hadden, en alle dage zoo kwamer te wachte **110 mannen met 50 man en capiteyn en sergant**, en met trommels en met fifers en open vendels, en moest de wachte houden dach en nacht op de boete van 3 p.; en van de stadt en van den lande ten gink noch achter noch voort, want Don Jan die hielt hem altyds te Luxemborg, en **de Spaenjaerden tot Antwerpen** deden dagelijks de poorterie leet, en de staten die presenteerden **Don Jan** antwoorde op zynen heesch ontrent Ste Pauwelsdag; by eene langedurende vertooginge is het zoo verre gekomen dat de staten met Don Jan geacordeert waren, en dat de Spaenjaerden vertrecken zouden uyt alle fortressen, steden, casteelen, daer zy waren, en hun hielden en lange gehouden hadden, en **het princenvolk** hield hun altyds tot **Nieuwpoort** en werd eensdeels stout met dat de soldaten voorzeyd alle stoutte gasten waeren; voort in de Ypremaert, zoo heeft men stercke wachte gehouden, want alle dage zoo waekte by de 400 mannen alle dage eenen nieuwen capiteyn Emeloot, Stock, Bellewaert, en Joncfrye, elk met zijn volk, nacht en dag.

Ook Pladijs getuigt van het verzet tegen de Spanjaarden: In January gingen alle steden, dorpen, heerlykheden te rade en staken 't hoofd te gaer om den oorlog te voeren tegen de Spanjaers en om die te wederstaen.

2 januari 1577 - 't Boogaerdekin op de Korte Kouterstraat – SAP 395 Renten
--

Pieter Deworm ende Maeyken zyn wyff,
cennen schuldich tzyne **Maeyken de Bucker, weduwe Jan Pilgrem**
de somme van lvij pond iiij schele vj deniers grooten vlaemsch,
van **coope ende leverynghe van hoppe** by desen,
ghecondempneert de schuldt te betaelene den ijde january xvc tachtentich naer de nyewen styl daerinne verbindende **een pachtgoed**, groot van lande iiij gemeten iiij roeden lands genaemt **tBoogaerdekin** met alle de drooghe ende groene cathelen daerop staende op de **Corten Couter**, daer Pieter Verheyde woonende es,
de zuudzyde op de voorseide Corte Couterestraete, de noordzyde jeghens thommelhoff van Gaerfer van Burgues, westhende d'aeldynghen van Hr. Keysere, westhende tvoorseide verbonden goed hommlehoff, eertyden by hemlieden debiteurs gecocht jeghens Frans Devroede – zuuver ende onbelast –
Item een huus, erfve ende catheilen staende op dYperstraete daer meester Nicolas de Meester woonende es, de noordzyde het Cueckenstraetjen, ende van vooren de voornoemde dYperstraete – van gelycken onbelast, gereserveert van grondrechten
Actum den ijde january 1577
Present Pieter DuFlocq ende Jan Godduud, schepenen

3 januari 1577 – SAP 395 Renten

Willem Ogier kend schuldich tzyne **Abel van Ameele**
de somme van iiijxxxij pond parisis verwonnen ende gecondemneerde schuld van landspachte van de jaeren 1575 en 1576 te bethalen ter beliefve vande crediteur daerinne

verbindende een groote ketele – xvj tinnen pateelen – drie houten laeden – twee vrouwen rocken – roix – een mans mantele ende rock – twee bedden – een groote en een cleene beede gestoffeert – een coetse – een koe – een messene waghene ende haernasch – een zoole ende ... ende generalyck alle de meublen - catheilen ende goedynghen tzyne huuse ende hove wesende metgaders de schuere up de gronde van de crediteur vebonden ende alle de vruchten van iij gemeten en halff op tlandt van Leendt Galestes ende andere ende vorts zyn persoon ende alle zyn goet – present ende toecommende – omme executie –
Actum den iij january 1577 – Present Joos Verdoene ende Jan Godduud – schepen

3 januari 1577 –
Willem Ogier heeft
schulden - SAP 395

Willem Ogier kend
schuldich tzyne
Kaerle Hazebaert

–
de somme van xxvj
pond vij schele

parisis – verwonnen ende gecondempneerde schuld van landspacht vande jaere xvc lxxiij ende lxxiiij –

te betalen ten beliefve vande voornoemde crediteur – daerinne verbindende alle de meublen

ende goedynghen,
zynen persoon ende
generalick – present
ende toecommende
goet – geene
gezonderd – by
tvoorseide verband
verclaerst – omme
executie –

Actum eodem – Present de voorseide schepen

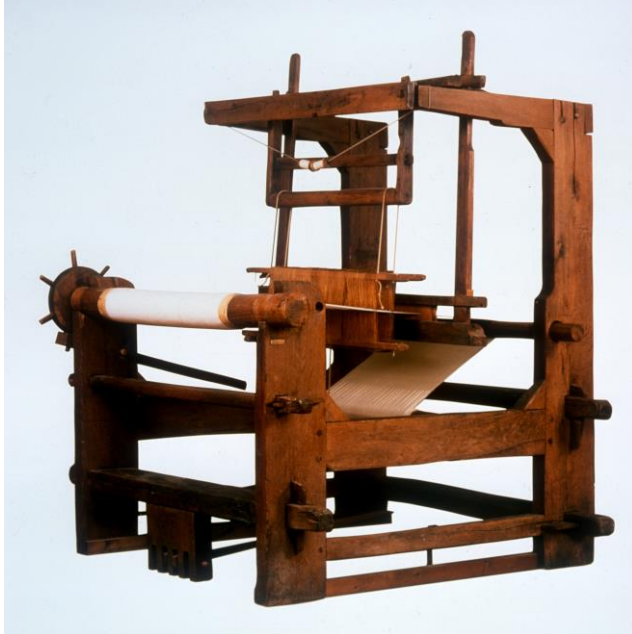
4 januari 1577 – De helft van een huis in de Leverstraat

Steven de Keyser
verbind inde handen
van **Andries de**
Buckere de helftschede
van een huuse, erfve
ende catheilen staende
inde **Leverstraete** –
wezende de noordhelft
van de huuse gemeene
met Christoffle de
Waerlecourt –
streckende van vooren
ter straete –

achterwaerts tot inde schipvaerdt – de noordzyde de huussche van Jan Wyts - ende de
zuudzyde dander helft vande huuse –

Ende dat inde bewaernesse ende verzekerdhede van xxx pond grooten voor welcke somme de voornoemde Andries de Buckere over de comparandt te borghe verkendt heeft jeghens Jan Blieck **van coope van elste** – omme executie –
 Actum den iijde january 1577 – Present Kaerle de Schottere ende Loys Makeblyde –
 burchmeesters

17 januari 1577 – Een baeygetauwe met cam - SAP 395 - Renten - Folio 74 verso

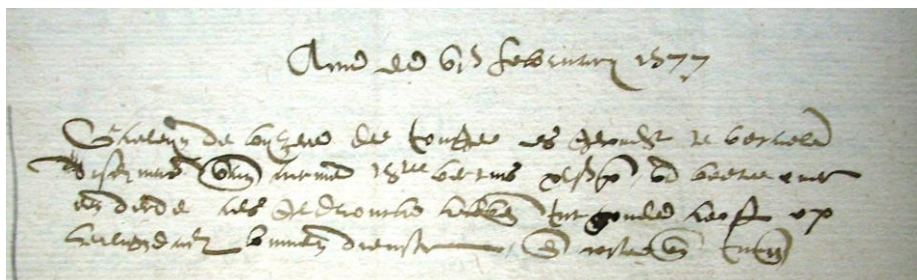
Jan de Buuck filius Pieters verbind inde handen van **Jan de Nuwelaere filius Gheleyns** een baeygetauwe met den cam ende andere toebehooren -
 twee bedden ghestoffeert - ij laeden - een schapel - ij paer slapelakens ende generallyck alle de meublres catheilen tzyne huuse wesende -
 daer hy woont ende dat inde bewaerenesse van de somme van v pond grooten weezeghelde waervooren de Nuewelaere over de comparandt hem vekent heeft borghe jeghens Pieter vande Goorsteene -
 voochd van Maeyken - tkindt vande comparandt vande eerste bedde
 Omme executie -
 Actum den xvij january 1577 - Present

Loys Makeblyde ende Boudewyn Drieulx

31 januari 1577 – Onderlinge koopmanschap - SAP 395 - Folio 75

Maillaerd vande Eenode kendgt schuldich tzyne **Eloy Moreel** de somme van xv pond grooten vlaemsch van diverssche coopmanschap gemeens onderlinghe genomen – te betaelen iij pond grooten ghereet ende de reste by paymenten - te wetene by twee ponden grooten - die vallen de jste in sporcle xv lxxvij ende also voorts totte volle betaelinghe -
 daerinne verbindende twee gemeten een vierendeel lands inde Hamhouck - streckende oost ende west - twesthende Joos van Costenoble ende Pieter Lauwers - de zuudzyde Willem de Pours - de noordzyde ende de oostende Pieter de Dwergh -
 Belast deene helft int byleven van Sanders Floor – omme executie -
 Actum den laetste january 1577 -
 Present Loys van Goorsteene ende Jan Gyzelbrecht , schepene

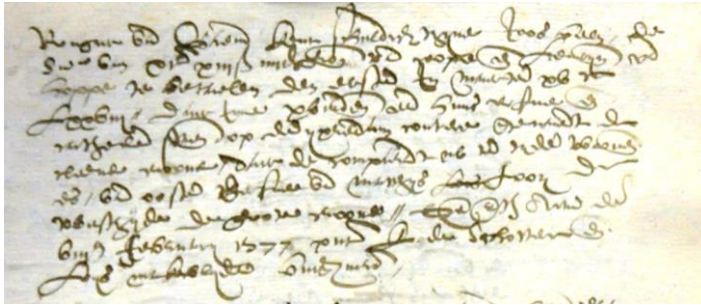
6 februari 1577 – Gedronken tijdens H. Dienst in't Gouden Hoofd - SAP 244

Er mocht dan al een godsdienstvrede zijn op hoog niveau, toch diende men zich te Poperinge nog te houden aan de coustume.

Gheleyn de Byzere de jonghe
es ghecondempneert te betaelen de dischmeesters van de aerme 'tSte. Bertins
xv schele parisis van boete over een derde
als gedroncken hebbende int Gouden Hooft op heligdach binnen dienst ende costen daerinne.

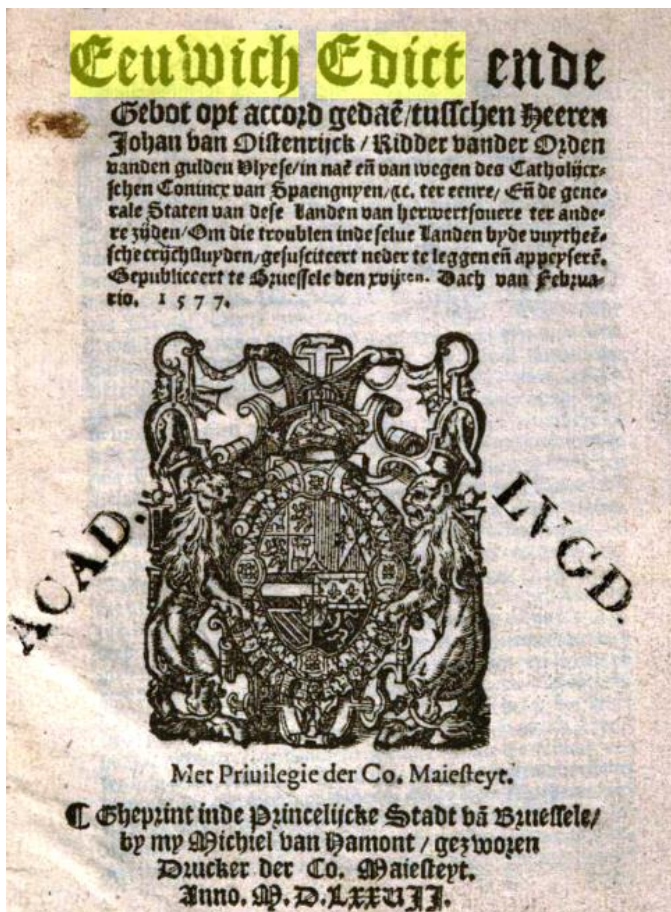
8 februari 1577 – De Cleene en de Groote Croone – SAP 395 – Renten

Rogier vande Braem kent schuldich
tzyne Joos Been de somme van xj
pond xiiij schele iiij deniers grooten
**van coope ende leverynghe van
hoppe** – te betalen den eersten in
maerte xvc lxxviiij – daerinne
verbindende een huus, erfve ende
catheilen staende up den
Yperdamcoutere genaemdt **de**

Cleene Croone – daer den comparandt nu ten tyde woonende es – van oosten derfve van
Mathys Looy – de westzyde **de Groote Croone** –
Omme executie -

Actum den viij february 1577 – present Kaerle de Schottere ende Loys Makeblyde -
burchmeesters

12 februari 1577 – **Het Eeuwig Edict** ¹

Ook **Pauwels Henderycx** in zijn
kroniek van *Veurne* schrijft over de
algemene toestand:

Soo haest don Juan aen 't bestier van
Nederland gecommen was, sonden de
leden der generale staten aen hem
gedeurichlick gesanten, om eendracht
ende vrede te versoecken, belovende,
dat men den coninck van Spagnien in
alles soude gehoorsamen, midts hy uut
den lande soude doen vertrecken alle
de uutlandsche soldaten ten ende dat de
Pacifcatie van Ghent soude
onderhouden blijven.

Naer vele vergaderingen ende
byeencomsten wiertter eyndelinghe een
algemeene accoort gesloten, in de stadt
Marche en Famine, (*Famenne*) op de
12de februarii 1577.

Die overeencomste, welcke daer nare
by den coninck bevesticht wiert, ende

uut negenthien artyckelen bestond, is het **Eeuwich Edict** genaemt. Een afschrift van dien act

¹ [Eeuwich edict ende gebot opt accord gedaē, tusschen heeren Johan van ... - Google Boeken](#)

wiert van wege het hof op den 8 maerte 1577, tot Veuren gesonden, ende corten tijdt daer naer aldaer, onder het bedrijf van alle soorten van vreugdetekenen vercondicht.
We mogen aannemen dat hetzelfde gebeurde te Poperinghe.

Om de uutlandsche soldaten voor hun vertreck te connen betalen, gelijk als datter by 't eeuwich edict besloten was, taxeerden de staten het lant tot eene groote somme geldt, waeraf het aendeel voor Vlaenderen twee hondert duysent guldens beliep.
De stadt Veurne wiert in dese geldtheffinge, die sonder eenigen uutstel moeste betaelt wesen, voor hare quote op duyst guldens gestelt. Het magistraat, wist dat de borgerie van middelen ontbloomt was, soo door de groote schattingen die dagelicx omme gestelt wierden, als door de lasten die jaerlicx op hun voor het onderthoudt der garnisoenen druckten;: dies, middel soeckende om de gevraechde somme terstont te vinden, sonder hunlieder gemeente te belasten, vondt goett van tot Brugghe het silverwerck, die aen de stadt toebehoorde, te doen vercoopen ende vande penningen die daer af quamen betaelden ze hunlieder quote.

De partijen kwamen overeen de Pacificatie van Gent te eerbiedigen en af te zien van elke alliantie die tegen het edict zou ingaan. De opstandige provincies beloofden voorts om Filips II te erkennen als koning en Juan van Oostenrijk als landvoogd. Ze verbonden zich er ook toe om het katholicisme te respecteren en te handhaven. Van Spaanse kant werd een algemene amnestie toegestaan en de verbintenis om alle troepen uit de Nederlanden terug te trekken (met uitzondering van Luxemburg), binnen de twintig dagen na bekrachtiging van het edict door Filips. Voor de huursoldaten zou de koning zelf een afkoopsom regelen, terwijl het reguliere leger van Spanjaarden en Italianen door de Staten betaald zou worden voor een som van 600.000 pond.

Filips bekrachtigde het edict onder protest op 7 april 1577. Hierdoor was de weg vrij voor de aanvaarding van Juan als gouverneur.

Op 10 mei kon hij zijn Blijde Intrede maken in Brussel. De gematigd katholieke hertog van Aarschot had een belangrijke rol gespeeld bij het tot stand komen van de vrede.

Dankzij het edict kwam er een wapenstilstand in de Tachtigjarige Oorlog. De gehate Spaanse soldaten trokken zich tijdelijk terug en er brak een korte periode van vrede aan. De soldaten gingen echter niet terug naar Spanje: het leeuwendeel verzamelde zich bij Don Juan in Luxemburg, dat Spaansgezind was gebleven.

14 februari 1577 – De Pelikaan en 't Gouden Hoofd – Renten SAP 395
--

Maillaerd de Groote kend schuldich tzyne **Augustyn de Baerdemaeker**,
present ende de kennesse accepteerende,
de somme van vier ponden grooten van leverynghe van biere te betaelen de xiiijde februari
lxxviiij,
daerinne verbindende een huus, staende op derfve van de aeldynghen van Jacques
Oudegheerste in dYperstraete,
de noordwestzyde **'t Gouden Hoofd** ende de zuudoostzyde thuus van Jan Caulier,
daer hy debiteur nu woonende es – genaemdt **de Pellicaen**
omme recht ende indien de debiteur tvoorseide huus voor v jaeren vercochte, de schuldt
gevallen ende alsdan te betaelen
Actum de xiiijste februari 1577 -
Present Lauwers Pelgrem ende Jan Godduud, schepenen

15 februari 1577 - Dood van de proost Artus Doresmieulx - Monasticon Belge – Tome III – Dom Ursmer Berlière
--

Op **15 februari 1577** overleed **Artus Doresmieulx** die **proost** te Poperinge was sedert 18 juni 1562. Mede gezien de overname van het bewind door de prins van Oranje wordt hij pas op de 22ste november 1578 vervangen door **François de Persenville**.

18 februari 1577 - SAP 395 - folio 76 recto

Frans de Witte transporteert inde handen van **Loys Makeblyde ende Jan de Witte** de somme van iijc xxxiiij pond xix schele vij deniers parisis wesende de zuver penninghen gemaect ten coopdaege van de comparandt waraffe de goedinghen te vooren verbonden hebben geweest inde handen van de voornoemde Loys Makeblyde ende van beschaedighe cautie over den comparandt jeghens den voornoemde Jan de Witte - over den comparandt - ten proffytte van Hans de Burghgrave metgaders van weezeghelde jeghens de weeze van Gillis Waels

Actum den xviiij february xvc lxxvij -

Present Kaerle de Schottere burghmeester ende Jan Godduud schepene

25 februari 1577 – Huis in de Leverstraat - SAP 395 - Folio 76

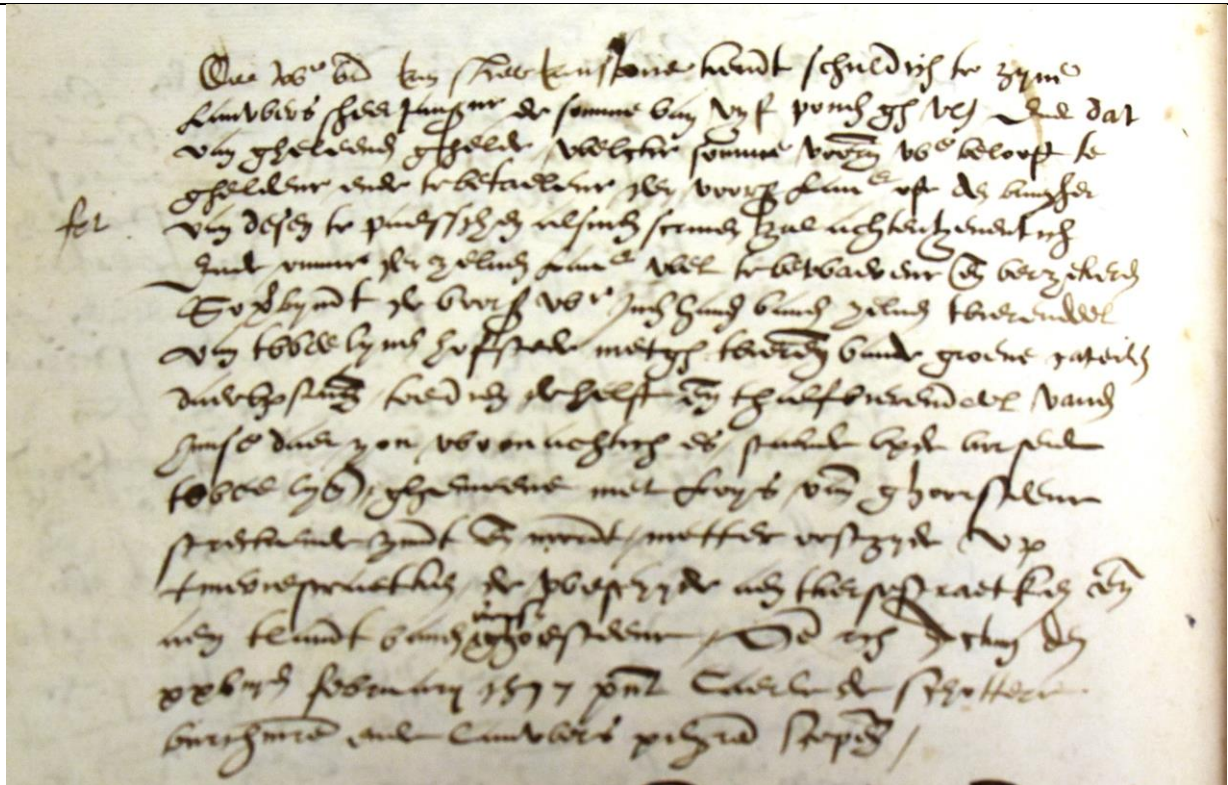
Gillis Sellie verbyndt inden handen van Michiel Baelst een huus ende catheylen staende inde **Leverstraete** - van noorden de erfve Loys Staelen - van zuuden thuus ende erfve Jan Platevoet - van westen de erfve vande zelve Platevoet - ende van oosten vooren opde straete -

voor de somme van neghen ponden zeven schellinghen twee penninghen grooten vlaemsch - te betaelen alle drie maenden – v pond grooten den xvste dagh - totter volle betaelinghe ende indien den voornoemde debiteur in ghebreke waere van alle drie maenden te betaelen - de voornoemde v pond grooten - zoo wert de schult aldanne alle ghevallen omme executie -

Actum desen xxv februari 1577 -

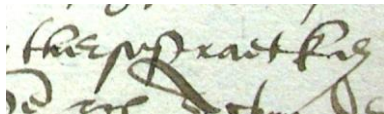
Present Gillis de Berch ende Pieter de Flock schepen

De wedewe van **Jan Sheerjanssone** kent schuldich te zyne **Lauwers Sherjanssone** de somme van vijf ponden grooten vlaemsch ende dat van gheleende ghelde, welcke somme voorgaende wedewe belooft te gheldene ende te betaelene de voorgaende Lauwers ofte de bringher van desen te Paesschen als men scriven zal achtentzeventich ende omme den zelve Lauwers wel te bewaeren ende verzekeren - so verbyndt de voorgaende wedewe inden handen vanden zelve

tvierendeel van twee lynen hofstede metghaders tvierendeel vande groene cathelen daerup staende – toedien de helft ende thalf vierendeel vanden huuse daer zoe² woonachtich es – staende up de voorgaende twee lynen – ghemeene met Loys vande Ghoorsteene – streckende zuudt ende noordt – metter oostzyde up **tMeriestraetken** – de westzyde aen

tKersstraetken ende aen tlandt vande voorseide Goesteene – omme executie

Actum den xxviiiij de february 1577 –

Present Caerle de Schottere - burchmeester ende Lauwers Pilgrem, scepene

Ik heb lang getwijfeld of er nu eigenlijk ‘Kerse’ of ‘Keise’ straatje stond. Na overleg met Jacques Destailleu, hebben we geoordeeld dat er effectief ‘kersstraatje’ staat – en een ‘kers’ kan hier bedoeld zijn als een ‘keerse’ of een kaars.

Een rare naam voor een straat.

De volgende vraag is dan natuurlijk waar lag dat Kersestraatje?

Als we deze gegevens op het stadsplan van Deventer omstreeks 1560 opgemaakt – zetten, dan zien we het volgende:

² Zoe = zij

Het Meriestraatje liep van ongeveer de Elsenbruggestraat – de huidige Deken De Bolaan -, dwarste 't Nieuwstraatje, de huidige Benedictijnenstraat en liep zeker tot aan de huidige Havermuis.

Volgens onze akte, liep het Kersstraatje parallel met het Merriestraatje.

Het huis waarvan er sprake is stond immers tussen deze twee straatjes in. Het Meriestraatje ten oosten en het Kersstraatje ten westen van de grond en het huis.

We denken dat het huis waarvan hier sprake is, zowat halfweg lag, zoals op de kaart getekend.

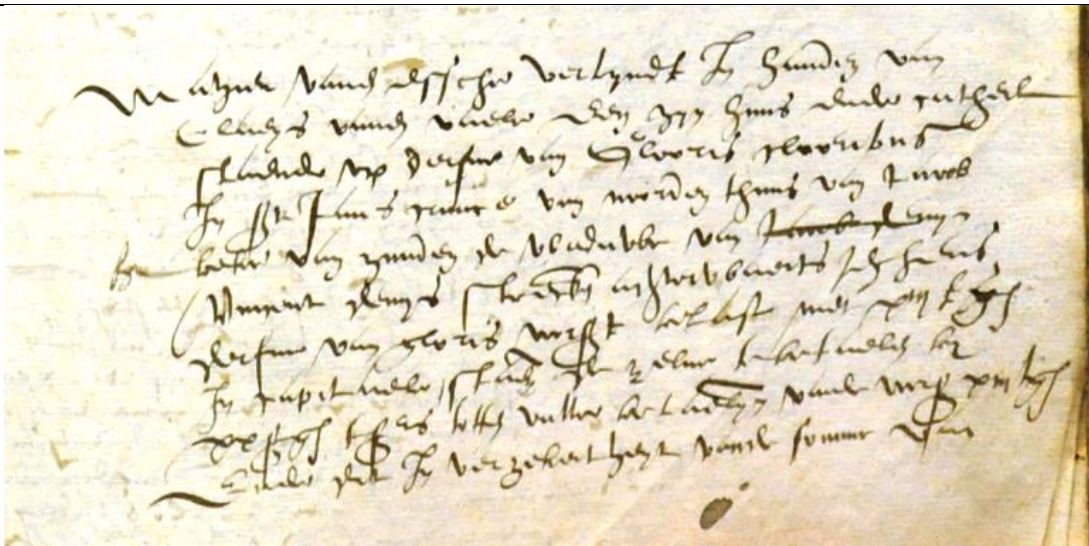
We dachten even dat we hier de Havermuis gevonden hadden, zoals dit op de kaart getekend staat, maar dan zou men waarschijnlijk de derde straat – de huidige Havermuis genoemd hebben, wat niet het geval is.

Het blijft moeilijk om deze akten te interpreteren.

25 februari 1577 – Levering van hop - SAP 244

Item **Jan de Grade** gecondempneert jegens twijff van **Corneel Maeckereel** in xiiij ponden viij schele grooten neghen van coope ende leveringhe van hoppe
Gekent in betalinghe over de xiiijde ende kosten

25 februari 1577 - **St. Jans Cruuce** – SAP 395 – Renten

Mahieu vande Essche verbyndt in handen van Claey's vande Vaele - één - zijn huus ende catheil stande up derfve van Gloris Clooribus inde **St. Jans Cruuce** – van noorden thuus van Jacob Beke – van zuuden de weduwe van Vincent Denys - streckende achterwaerts jehens derfve van Gloris voorseit –

belast met xiiij pond grooten in capitaele – staende de zelve te betaelen by xx schele grooten tsjaers totten vulle betaelinghe vande voorseide xiiij pond

ende dit in verzeckertheyt vande somme van thien ponden grooten van coope ende leverynghe van beesten –

Te betaelen ten vier jaer paymenten – te weten xxx pond parisis ter lichtmesse eerstcommende xvc achtentzeventich ende also voorts ghelicke xxx pond parisis te lichtmesse totten expireren vande voorseide x pond grooten – emmers binnen eender maendt naer elcken payment onbegrepen – verbindende voorts alzulck recht als hy comparandt heift ande erfve ghelegghen onder de huuse voorschreven

Actum den xxv in february xvc lxxvij – ter presentie van Goddut ende Jan Ghyselbrecht – schepenen

1 maart 1577 - Pauwels Hendericx – Kroniek van Veurne

Ende dewijl de Spagniaerden ende andere vreemde soldaten overal veel geldts schuldich waren gebleven, wiertter in 't eerste der maendt Maerte 1577 van wege 't hof een placcaet vercondicht, waer by datter bevolen was, dat alle de gone die liquidatien hadden, ten laste vallende van de voorseyde vreemde soldaten, ende daer van schriftelicke bewijzen besaten, dat sy de oorspronckelicke papieren die deselve vaststelden, moesten oversenden naer Brussel, aen **Aernout Molckeman**, tesorier des oorlogs, om die schuldbrieven in afcortinge te brengen jegens de betalingen welcke hy hunlieder te doen hadt.

Het magistraet van Veurne sont hunne gesanten naer Brussel, om aldaer de voorseyde bewysen over te dragen: want men seer veel te goet vont, mits datter jaerlicx groot garnisoen van Spagniaerden ofte vreemde soldaten in Stadt gelegen hadden. De pogingen, diesaengaende gedaen, waren niet vruchteloos, alle de schuldbrieven wierden daer naer betaelt.

Naer dat de vremde soldaten 't gone dat sy te goet vonden, ontfangn hadden, leverden zy in de macht der staten alle de sterckten ende casteelen die ze besaten en vertrocken uut 't Nederlandt,, op den 21ste april 1577, ter grootere verheugenisse van 't gemeente, die van hun soo seer geplaecht hadde geweest.

Van Meerbeeck *schrijft dat Don Juan* de vierde dagh van Meerte te Loven kwam, alwaer hy vande borghers ende studenten blidelijck ende eerlijck onthaelt wierdt ende in teecken van blijdschap wierden daer verscheyden spelen ghespeelt. Hier bleef hy eenigen tijdt om de Spaignaerden te doen vertrecken ende ghesanten te seynen aenden Prince van Orangien. Hy onthaelde hier seer vriendelijck veel edelmannen die by hem quamen.

2 maart 1577 – 't Schaak – SAP 395 – Renten

Christiaen Vlamynck verbind inde handen van **Pieter Haeghebaerd** een huus, erffve ende catheilen op dYperstraete deser stede, daer **Adriaen van Hille** woonende es, streckende van vooren achterwaert totter erfve van **Willem de Rycke**, de zuudzyde an derfve van **Loys Makeblyde**, de noordzyde thuus ende erfve van **Pieter Du Flocq**

Item de drie delen van de herberghe gheenaemt **tSchaeck** inde zelve straete, metghaders de poortcaemere ende stallyngen ende generalyck alle de meublen ten zelven huuse wesende, ende dit in contreborghe ende bewaerenesse vande somme van lxiiij pond grooten waervooren de voornoemde Haeghebaerd hem borghe verkendt heeft over de voornoemde Vlamynck jeghens de weduwe van **Jan VanderMeersch**

metgadersvan de somme van xxiiij pond grooten jeghens **Jan Plaetevoed** omme by gevalle van beschaedigheyt al tselve ande voorseide verbonden goedynghen te verhalen
Actum den ijde maerty xvc lxxvij present Loys Makeblyde ende Jan Godduud, schepenen

6 maart 1577 – De pays of het Eeuwig Edict - Augustyn van Hermelghem

Op den **6 van maert**, 't welke was op eenen woensdag in de Ypre-maert zoo was **den pays** gepubliceert en uytgeroupen in de presentie van 't gemeente by den greffier ontrent den noene, tusschen onzen heer Jan van Oostenryck van d'een zyde, en onzen genadigsten Koning van Spaenjen, en van de andere zyde de generale staten met den **Prince van Oranjen**, dat de Spaenjaerden vertrecken zouden bin 20 dagen na de insinuatie hemlieden gedaen, latende alle fortressen, casteelen, sterckten en steden, daer zy hun gehouden hebben, latende alle provancie, municie, artillerie, en vertreckende uyt onze landen te lande naer Spaenjen, midts te ontfangen van de Staten eenmaels de penningen gegeven in de handen van heer Jan van Oostenrijck om hun te beschicken **ses hondert duysent guldens**; voort noch meer andere artikelen verhaelt in het zelve contractt ofte pays; Godt geef datter duegt uyt komen moet!
Voort de Yper-maert is redelijk wel vergaen naer den tijd.

6 maart 1577 – Verkoop van een hommelhof in de Peselhoek - SAP365

Anthonis Baelde

heift gecocht jeghens **Jan Babelaere ende teghens Mayken** zyn wyf, den helft van vyf vierendeel preter onderhalve roede lants ligghende inde Peselhouck, **hommelhof** zynde, streckende van noorden opde **Potterstraete**, de oostzyde Johannes Verdaem, de westzyde ande hofstede van Jacob Schevele, tzuuthende tlant van Jacob Roelens, met alzulck recht van vrye ervvachtighe lydynghe over tvoorschreven lant, naer tuytwysen vander erffvynghen vanden lande by den zelve Jacob Roelens, teghen den voornoemde Babelaere ghewyllens ghecocht - omme de somme van xxviiiij pond grooten vlaemsch den hoop – ghereet ghelt met alm – twee schelle parsiis te godtspennynck – xij pond paris is voor vercoopers wyf – een hooftcleet dies den coopere payment binnen dese ghereede pennynghen met een verbandt, beset op thuis daer Jan de Cuupere woont inde Noortstraete, bedraeghende de somme van veerthien ponden grooten vlaemsch ende mits dien zo blyft tvoorschreven goedt ontslegghen van de voornoemde verbande – den lyfcoop ten laste vande blyvere -
Ghealmpt voorts over derve – den xjde in maerte xvc lxxvij

6 maart 1577 – Drivelijk ofte dravelijk - SAP 395 - Folio 77 recto

Pauwels De Vos verbindt in handen van **Willem de Rycke**

vyf ghemeten coorne staende upde grondt vanden voorgaende Rycke ende voorts alle de lenten die hy zoude mooghen zaeiwen op tjeghenwoordich jaer inde Wipper ende Lyssenthouck - metgaders alle zyn ander goedt - present ende toecommende - negheen ghereserveert - groene ende drooghe - **drivelick oft dravelick** –

ende dit in verzeckertheyt ende bewaerenesse vande somme van ijc lij ponf parisis van landtspacht - vanden jaere lxxv ende zessentzeventich metghaders tjeghenwoordich loopende jaer ten advenant van achte ponden grooten tjsaers - omme executie

Actum den vj marty xvc lxxvij p-

Present Caerle de Schottere burchmeester - vervanghende Pieter de Flocq, schepene vande berechte

9 maart 1577 – Jossyne uit Sandwich – De Potterstede - SAP 331
--

Deze vrede was dan weer een kans voor Joossyne, de wedwe van Jan Moeraert, wonende in Sandewyck in Inghelant om haar zaken op een rijtje te zetten.

Jooris De Bucker

als procureur over **Joossyne de wedewe van Jan Moeraert**

nu jeghenwoordelick huusvrouwe van **Jan van Westbrouck**

gheautoriseert by letteren van procuratie

ghepasseert voor meesters meyer ende scepenen van de stede van **Sandewyck in Inghelant**

in daten vanden vden maerte lxxvij

ghezeghelt met eenen zeghele van rooden wasse –

vuthanghende in dubbelen steert van parchemyne – te passeren van desen ghezien

metghadeers den voorseide **Jan van Westbrouck** in persoone – renunchierende van alzulcken

rechten van byleven als de zelve Joossyn, zyne huusvrouwe heeft ende competeert

up anderhalf ghemet hommelhof ligghende up **den Werf** – gheenaempt **de Potterstede**,

streckende van zuuden langhes **tCoestraetkin** –

de noortzyde **Gillis Pieren**, - twestende up de **Werfstraete** - ende dooszyde up **de beke**

toebehoorende **Pieter**

Rouvroye –

van welke renunchiatie de

voorschreven comparanten

kennen ontfanghen te hebben

van de voornoemde Pieter,

de somme van ix ponden x

schele grooten

te lyfcoope xi schele vj

deniers parisis

ende van godspennynck 1

schele x deniers

welcke renunchiatie den

vooschrven Pieter in

persoone accepteerde

11 maart 1577 – De kapel

van de Abele – SAP 365 –

Clays de Hane

heift ghecocht teghens **Jan Deroo filius Symoens** ende teghens **Jaquemyne** zyn wyff

vier lynen gherlant ligghende inden Hellehouck

streckende zuud ende noort metten noorthende an teeckelst van **de cappelle van de Abeele**

Tzuuthende upde hofstede van Jan de Berch, doostzyde de coopere ende de westzyde Michiel Coenraet – dat omme de somme van zesthien ponden grooten den hoop – te betaelen de xxiiijde van hoymaent al teenen payemente up verbeurte van xlviiiij pond parisis de ghemeenen aermen van Poperynghe - I schele viij deniers voor een godtspennynck xl schele voor een hoofcleet en lyfcoop ten laste van de blyvere

Ghealmpt voorts over erffve de xj de marty xvc lxxvij

16 maart 1577 – Verkoop van hommelhof - SAP 244

Pieter Deworm es gehcondemptneert te betaelen Jeroom Sluysman, de somme van viij pond grooten, reste van coope van een hommelhof, ghegroot op cedulle ende in kosten

17 maart 1577 – Overlijden van de abt Gerard D'Hamericourt

Op 17 maart om middernacht, overleed **Gerard D'Haméricourt** die sedert 1544 abt van de Sint-Bertinsabdij te Sint-Omaars was. Twee dagen later werd zijn lichaam, pontificaal aangekleed, ten grave gedragen. De abtszetel bleef drie jaar lang onbezet.

Gerardus de Hamericourt

20 maart 1577 – Spanjaarden

buiten - Augustyn van Hermelghem

Op den **20 van maerte**, 't welke was op eenen woensdag, zoo zijn de laetste Spaenjaerden vertrocken van Antwerpen naer dat men dickwils gezeyd hadde, bin den middelen tyde, dat zy niet obedieren zouden,

maer hebben verlaten het Casteel en den hertoge van Artschoot isser met zijn volk ingekomen en de Spaenjaerden hebben met hun gevoert den grave van Eggermont, Mon. De Cappers, en Mon. De Veye, als ostagiers (*gijselaars*) voor hun tot Mastricht, en hebben ook ostagiers hun gelaten.

Naer de Spaenjaerden vertrocken waren van Antwerpen

zoo zijn zy getrocken naer **Maestricht**, en daer een tijdt geweest, hebben den grave van Eggermont, en d'andere heeren ontslegen, en ontrent Passchen, zoo is Don Jan gekomen tot Brussele, en de gulden hebben hem met die van der wet ingehaelt, en het volk begonste te scheyden van de staten, want de **10 vendelen van den grave van Roulx** kwamen naer West-Vlanderen.

Daar voegt Pladijs nog aan toe:

Alle dese vreemde troepen trokken naer Maestricht, met hun dragende zoo veel schat, als dat een landschap weerd was. Van daer syn sy door den Grave van Mansfeld geleyd geweest door Loreinen, Bourgogne en Savooyen door het Milanais. Men reket dat er met vrouwen en kinders 30 000 uytgetrokken zyn.

Augustyn van Hermelghem *voegt er dan weer het volgende bij:*

Op den **20sten van april** zoo kwamen 25 lichte peerden tot Ypre om daer te blyfven, en een gedeelte tot Brugge van de zelve companie.

Op den **27sten van april**, zoo passeerde over de Leye buyten Ypre een vendel voetknegten van Rouls volk, en trocken om te gaen liggen tot Steenvoorde;

noch een ander vendel trock om te Belle en te **Poperinge** te gaen liggen, en 't was het vendel van Ypre mijnheere Van Lockeghem.

1 april 1577 – Brouwerij bij de Nobele en het Moorjaenshoofd – SAP 395 Renten

Boudwyn Oudegheerste, heeft gecocht

jeghens **Jacob Baerthier ende Maeyken** zyn wyff, een erfvelicke losrente van xxxi pond x schele parsisis tsjaers – den pennynck xvi –

voor de somme van xlij ponden grooten vlaemsche munte –

wanaff djste jaer vallen zal den xxijste in sporcle xvc lxxvij ende alzo voorts totter

lossynghe te doene van xvj ponden telcken reyse,

ende met zulcke gelde alss waermede men sconinc demanden betaelen zal –

daerinne verbindende een huus, erfve ende catheilen inde **Watoustraete**, by den voornoemde

Jacob jeghens Boudyn voornoemd ghecocht –

streckende zuud ende noord – de westzyde **tVyverstraetken** – doostzyde **de Nobele** –

tzuudhende de voorseide Watoustraete ende tnoordende d'ervve ende **brauwerie** van de voornoemde Baerhtier

Item de drie vierendelen van de voorseide Nobele, metghaders de drie vierendelen vande brauwerie achter de voorseide Nobele,

ende zulcke erfve als de voornoemde Barthiel heeft onder de catheilen vande voorseide Nobele ende brauwerie gemene met zijne kinderen ende gheheele allaeme vande de zelve brauwerie,

streckende de voorseide erfve van de Nobele ende brauwerie van zuuden tot den huuse ghenaeamt **tMoorjaenshoofd**,

de noorthende totter erfve van **Loys van Goorsteene**

ende voorts te vooren belast de voorseide iij vierendelen van de Noble ende brauwerie in

xcvij pond parsisis tsjaers ghelicke losrente ten proffytte van **Mahieu van Neyens** – innynghen naer coustume

Actum den 1ste aprilis xvc lxxvij

Present Loys Makeblyde, burghmeester, Loys van Goorsteene, Pieter Duflocq, Jan Godduud
ende Jan Gyzelbrecht, schepenen

7 april 1577 - Filips bekrachtigt het Eeuwig Edict – Adriaen Van Meerbeeck

Ontrent desen tijdt quamen de brieven van den coninck aen Don Joan by welcke den coninck voor goetd hieltt het eeuwich Edict ende de Pacificatie van Gent. Hy sondt mede brieven aende ghedeputeerde van Brabant inde welcke hy seyde verstaen te hebben van sijnen broeder Don Joan de groot sorchfuldicheyt die sy gehadt hadden om den peys te besluuten waer af hy hen seer bedanckte ende hy badt te willen volherden in het ghene dat sy begonst hadden – in siende de ghemeyne ruste ende welvaert ende voorstaende het catholijck gheloove ende dat stellende in sijnen eersten staet wel betrouwende dat sy alsoo souden doen.

Maar zo schrijft Van Meerbeeck verder : den Prince van Oraison en maeckte hier gheen werck af, maer hadde hem al oft oorloghe gheweest hadde ende hy en wilde niet toelaten datmen het eeuwich edict in Hollandt ende Zeelandt soude vercondigen ende hy hieltt in dienste de oude soldaten die hy hadde ende nam nieuwe aen, - hy versterkte eenighe steden ende maeckte nieuwe schanssen, sonderlinghe ontrent Haerlem, Sparendam ende Terhaert. En hij wilde in Holland en in Zeeland de katholieken die om geloofsredenen vertrokken waren, niet weder ontvangen.

De prins gaf zo zijn eigen intepretatie aan het Eeuwig Edict. En dat niet alleen – zo schrijft Van meerbeeck:

Geheel Hollandende Zeelandt door dede hy tot sin eyghen profijt ghebruycken den stee ende hout vande kercken ende cloosters die hy dede afwropen – sonderlinghe te Leberwijck, Goude ende Dordrecht.

Ja, sijne vrienden seyden opentlijcken dat sy met hunne listen belttten souden – dat de gghedeputeerde vande Staden niet profijtelicke en zouden kunnen besluuten – noch Don Joan vergaderen de generaele Staten. Hy en wilde in Hollandt ende Zeelandt niet ontfanghende catholijcken die inde voorleden jaeren om het gheloove wille van daer vertrocken waren – het en ware sy den eedt deden – dat sy trouwe ende ghehoorzaemheyt beloofden aen den coninck Philippus als aen hunnen grave ende heere – onder het gouvernement vanden Prince van Oraison gouverneur stadhouder ende capiteyn generael van Hollandt ende Zeelandt ende aen de ghedeputeerde van dese twee landen ende dat sy de wetten – privilegien ende vryheden der selver souden onderhouden – dat sy souden verworpen de Spaignaerden ende hunne aenhangheres ende ghehoorsaem souden zijn de placcaten ende ordinantien by den Prince

ende Ghedeputeerde uytghegheven – dat sy souden openbaren deghene die teghen de selve in het heymelijck ofte openbaer deden ende dat sy niet en souden doen – dat ware teghen de gereformeerde religie – noch gheene andere in dese landen toelaten – tot dat het by de ghedeputeerde toeghelaten oft gheordineert soude zijn ende dat de pacificatie van Ghent in alle hare artikelen souden onderhouden ende hen dragen als goede bgorghers ende inghesetenen ende houden met een ieghelijck goede eendrachtigheydt.

Maer al deden sy deden eedt – ghelijck daer veel deden – nochtans en gaf den Prince hen het goetd niet wederom – segghende dat het verkocht oft verdaen was – oft hy en gaf hen maer een veel wederm alsoo dat het scheen dat hy ghenuchte nam om hen te quellen – omdat sy de weldaet vanden peys niet en souden ghenieten – ghelijck het nochtans in andere landen gheschiedde.

13 april 1577 – Huidevetterie in de Leverstraat – SAP 321 – Weezerie

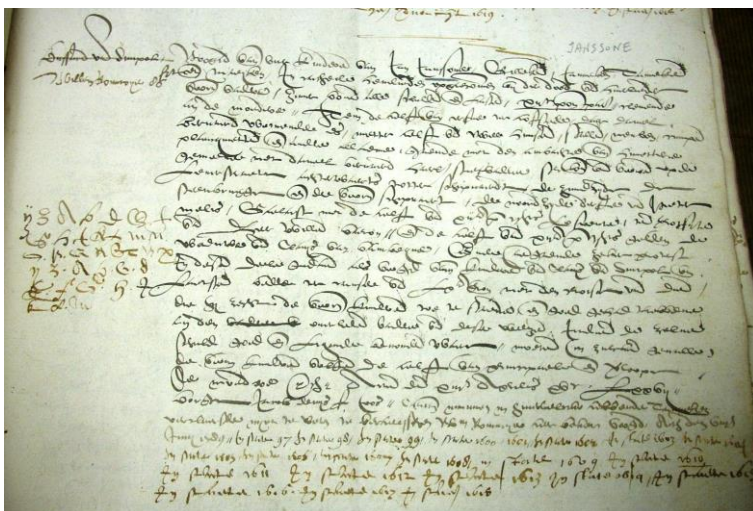

Bushard van Simpol – Willem Rouvroy – 86

Vooghdn van de vier kinderen van **Jan Janssone; Gilleken, Janneken, Tanneken ende Maeyken**

in catheile henlieden opghecommen by de dood van haerlieden voornoemde vadere – zuuver boven alle schulden ende lasten xij c ponden parisis – clevende an de moedere Item de helft van de erfve ter hofstede daer **Daniel Bernaerd** woonende es – metten helft van twee huusen – stallen, meublen, cuupen, plaecqiette ende alle alaeme gaende met **den ambachte van de huuvetterie** – gemeene met Daniel Beranerd – haerlieden stiefvadere –

streckende van vooren opde **Leverstraete**, achterwaerts totten schipvaert – de zuudzyde **de Steenbrughe** ende de voornoemde schipvaert – de noordzyde derfve van Pieter Melis,

ghelast met de helft van xij pond parisis tsjaers losrente ten proffite van dheer **Willem Baron** ende de helft van xij pond parisis tsjaers gheldende de weduwe van **Clays van Bambeque** – ende aengaende zeker protest in desen deele gedaen als borghe vande kinderen van Clays van

Simpol van de laetsten belle ter cause van lx tpond grooten met den croise vandien die zy recht de voornoemde kinderen toe te staende ende goed gehad thebbene by den overleden vaedere van dese weezen – indien de zelve sculd goed ende legaele gevonden waer, moeten in zulcke gevalle de voornoemde kinderen gelicke helft vande principaele ende vercoope ende de moedere gelicke –

Actum den xijde aprilis xvc lxxvij

17 april 1577 - SAP 395 - Folio 79 verso

Jacob Polck verbyndt inde handen van Caerle Roens

ij ghemeten iij vierendeel xxx roeden zaeilandt ligghende upde Casselstraete –
commende van noorden ande hofstede van Christien de Berch - ghehouden in pachte byde weduwe van Elyas Beuwaert

Item iiii lynnen xxx roeden hommelhof by hem comparant jeghenwoordich ghebruuckende -
abouterende an tlandt van meeste Mahieu de Pours - ende Mathieu van Renynghe
ende dit in verzekerthede van de somme van veertich ponden grooten die hy comparant den zelve Caerle schuldich es van coope ende leveringhe van baeyen -
te betaelen te v-bamesse xvc acht ende tzeventich

omme executie -

Actum den xv ij de arpillis xvc lxxvij

Ter presentie van Jan Goddut vervanghende Jan Ghyselbrecht, schepenen

17 april 1577 - SAP 395 - Folio 80

Frans de Schottere heeft ghecocht jeghens Gillis Pieren als vooght vande kinderen van **Jacob Zannekin** -

by accorde gemaect ten deele vande sterfuuse van Jan de Reckemaker ende in voldoeninghe van baete de voornoemde Schottere alhier aenghedeelt -

een erfvelycke losrente van xv pond parisis tsjaers - den penninck xvj -

voor de somme van xx ponden grooten vlaemscher mundte –

vallende altyds de xx aprilis - - djste jaer xvc lxxvij ende also voorts totter lossynghe met zulcken gelde als waermede men sgraven domeynen ten daghe van lossinghe zal moghen betaelen -

daerinne verbindende de twee deelen van drie van de erfve ter hofstede daer Steven

Beaugrand nu ten tyde woonende es -

streckende van vooren up dYperstraete - achterwaert tot de ryole ende de schipvaerd - de zuudzyde jeghens tReckhoffstraetken - de noordzyde jeghens derfve van Jacob Zannekin ende Michiel Longhespee - causa uxoris –

ghelast zyn advenandt in x schele parisis tsjaers den heere

Item een huus, erfve ende catheil daer Kaerle Butsstraen woonende es op de voorseide

Yperstraete - de zuudzyde tvoorseide goed - de noordzyde tgoed van Jacob Zannekin -

toosthende devoorseide straete ende twestende in den schipvaerd -

inninghe naer costume -

Actum present Boudewyn Drieulx - Lauwys Pilgrem - Gillis de Berch filius Jacobs - Pieter de Flocq ende Pieer vande Coutere - schepenen

10 mei 1577 – Boete voor de armen – SAP 395 – Renten

Inghel Pyl, afsyttene deser cuere

woonende binnen de prochie van **Renynghe**,

kendt schuldich zijnde **Gheleyn Moeraert**

de somme van zevenentviftich ponden thien schelle parisis van verloope van renten ende anderssins te betaelen te Poperinghe ommeganckdaeghe eerstcommende, welcke penninghen hy comparant ghehouden werdt te beweghen alhier binnen desere stede up de verbuete van ij pond grooten den aermen te weten xij pond parisis den aermen binnen prochie van Sint Bertens deser stede ende de reste den aermen van de prochie van Renynghe verzouckende daerinne ghecondempneert te zyne

Welcke volghende rechte – actum den xijde mey 77

Preseent Loys Makeblyde ende Jan Godduud, schepenen

10 mei 1577 – Vervoer van hop - Renten – SAP 395
--

Christiaen ende Guillis Baes,

beede woonachtich binnen deser sede, kennen hemlieden borghe ende principael – elck voor anderen ende een voor al – over **Maerten Coene, - schipper van St. Omaers,** dat den zelve Maerten de hoppe die hy gheladen heeft totten nombre van xxij ofte xxiiij hondert, ghecocht by een Pieter Plu, coopman van St. Omaers jeghens **Steven Canen** woonende binnen deser stede niet voorder voeren ende transporter en zal dan binnen voorgaende stede van St. Omaers – daerof de zelve Maerten by desen belooft te zenden wettelicke certificatie ende bewaerensse van de voorgaenden Christiaen ende Giollis waerinne partijen elck respectievelick es ghecondempneert

Actum den xde may lxxvij

Present Boudwyn ende Jan Godduud, schepenen

11 mei 1577 – Koop van baeywolle - SAP 244
--

Maillard de Groote es ghecondempneert te bethaelen **Mahieu Plaetevoed** vij pond x schele grooten over de 1ste payment van coope van een peerd by den heesscher als beschaedich borghe betaelt van **Lucas De Sticker** – Geghroot op cedulle ende costen

Den xi may 1577 – **Joos de Roo** in persoone es volghende zijne kennisse ghecondempneert te betaelen **Woulter Vandemandele** de somme van vier ponden drie scellinghen achte penninghen grooten in een partie byden zelve Oulter betaelt als beschadich borghe over hem comparant an **Jooris Michiel**, handschoemaker ende voorts vijf ponden zeven scellinghen grooten by den zelve Oulter inde voorseyde qualiteyt betaelt an **Jan David** al procederende van coope ende leveringhe van baeywolle

Actum den xi den may 1577 – present **Caerle de Schotter**, burchmeester vervanghende **Jan Godduit**, schepen in verzeckertheit van betaelinghe van welken somme hy comparant midts desen verbyndt in handen van den voorseyden Oulter alzulck successie als hem zoude moghen toecommen over jaer anne te recouvreren de voorseyde somme

Actum den xvde in juli lxxvij – present tcollege

12 mei 1577 – Hommehoff op de Potterstraat & de Korte Gervelgatstraat - SAP 95 – Renten

Pieter Vanden Coutere,

heeft gecocht voor hem, zyne hoirs ende naercommers

jeghens **Pieter Roels, filius Vincents ende Christyne** zyn huusvrouwe,

eene erfvelicke losrente van xij pond x schele den penninck xvj –

innegaende hedent date dezer te lossen naer coustume –

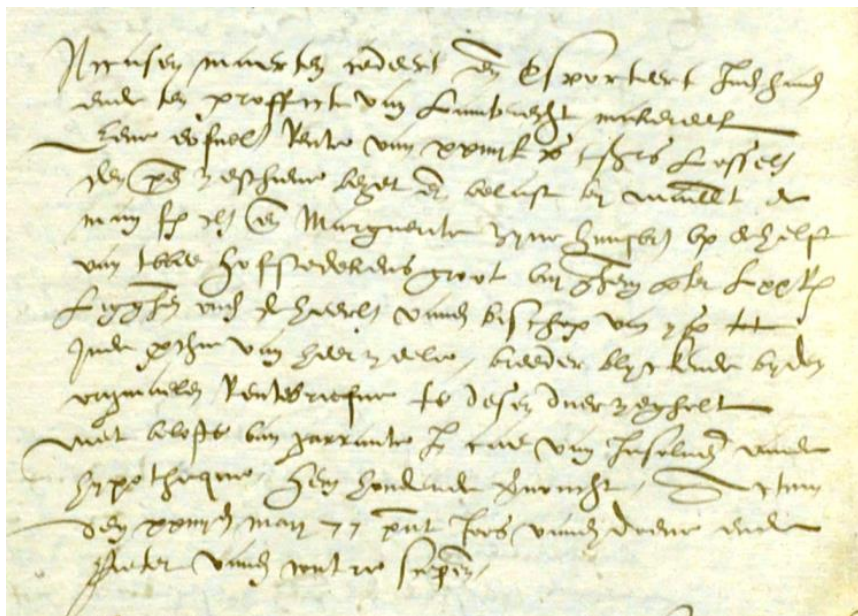
ten tweek payementen ende dat voor de somme van xvj pond grooten dannaff den zelven Pieter een somme vernocht daerinne verbindende een **hommelhoff ligghende opde Potterstraete** – groot van lande ij ghemeten ofte daerontrent – streckende van noorden langhes het Corte Ghervelgat – van westen op de voorseide Potterstrate – van oosten Jan Daten belast van te vooren in acht ponden grooten sjaers Item noch een huus erve ende catheilen staende inde Gasthuusstrate van westen Boudewyn Oudegheerste – van oosten Jan van Gacer – innynghen naer coustume Actum den xijde juny lxxvij Present Laurens Pelgrem, Joos vande Doene, Loys vande Ghoorsteene, Gillis de Berch ende Pieter du Floucq, schepenen

15 mei 1577 – Vulderie in de Leverstraat – SAP 395 Renten

Jan Vanderhaghe filius Jans

kendt schuldich te zyne **Pieter Vander Meersch filius Anthonis**, de somme van vijf ponden neghentien scellinghen drie penninghen grooten, spruutende van coope van baeyen te betaelen te bamesse eerstcommende 1577 daerinne verbindende een huus, wesende **eene vulderie** metten aelaeme daarmede gaende, staende op derfve van **Jacques de Muelenaere** inde **Leverstraete** daer hy comparant jeghenwoordelick inne woont hem toebehoorende, zuuver ende onbelast – omme by ghebreke van betaelinghe trechte te innen naer coustume Actum den xvde mey lxxvij Present Pieter du Floucq, verganghen Pieter vande Coutere, schepen

24 mei 1577 – SAP 395 – Renten

Nicasen Maerten

cedeert ende transporteert inde handen ende ten proffyte van **Lambrecht**

Makereel

eene erfvelicke rente van xxiiij pond parisis tsjaers – loosselick den penning zestiene - bezet ende belast by Maillaerd de Man filius Claeys ende Margriete zyne huusvrauwe – op de helft van twee hofstedekens - groot viij

ghemeten preter lxx roeden ligghende onder de heerlichede van de bisschop van Yper idne prochie van Heerzele – breeder blyckende by den voormaelen rentebriefve te deser-n duerzeghelt met belofte van garrantie in cause van insolvien ende hypotheque hem houende verwonst

Actum den xxiiij may 77 – Present Joos vander Doene ende Pieter vande Coutere – schepene

25 mei 1577 – Bayen verkocht – Noordstraat – Renten – SAP 395

Jan Babelaere

kendt schuldich zynde de somme van xvij pond grooten vlaemsch

van coope ende leveringhe van bayen, **Jan Ballameyne**

te betaelen van hedent date deser, in eenen jaer - emmers veertien deghen daernaer onbegrepen –

dies heeft den comparandt verschoten in ghelaeghe xij pond parisis – behoudende zynen dach van betaelynghe ten daeghe voorschreven dat hem de zelve xij pond parisis valideren zullen op de principaele somme –

daer met zoudt de zelve xij pond parisis an hem zelven soude payt – daerinne verbyndende een huus ende erfve staende ende ligghe in de Noortstraete daer Jan de Cuupere, smet, nu jeghenwoordelick inne woont tusschen den huuse ghenampt **Gouden Pot** ende thuus ende erfve dare den zelven Baebelaere woonende es – wesende zuuve ende onbelast

Actum den xxv may xvc lxxvij

Present Jan Goddut vervanghende Jan Ghysselbrecht, scepren

Mei 1577 – Prijzen - Pladijs

In mey 1577 is er nog eene nieuwe vrage gedaen,

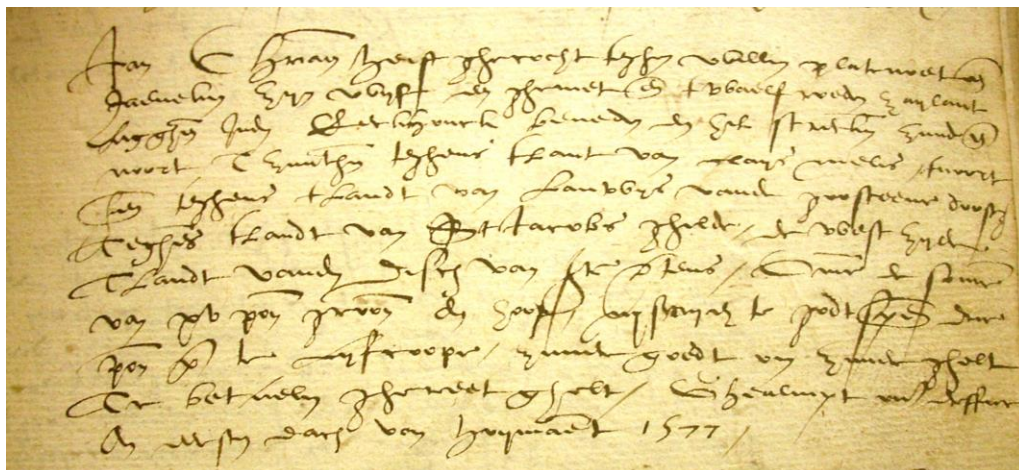
want men moest geven van **eene tonne goed bier**, boven den ouden impost op het platte land, 4 pond 7 schelle parisis.

De terwe ipermaete, gaf den veertienden penning, rogge naer advenante.

De uytlandsche bieren gaven 6 ponden van de tonne, boven den ouden impost.

Wolle lakens van 3 pond d'elle, 4 groote parisis van d'elle en van daer opwaerts en dat boven de ses pond gold, gaf 8 schele parisis van d'eelle. Een osse of stier van 3 jaren oud, gaf boven den ouden impost 20 schele parisis. Van eene koe 12 schele parisis. Een kalf, schaep of lam 2 schellen parisis, een zwyn 4 schellen parisis. Alles boven het ordinaire.

1 juni 1577 – Sint-Jakobsgilde - Halmen SAP 365

Jan Christiaen heift ghecocht teghen **Willem Platevoet** ende **Jaeneken**; zyn wyf een ghemet ende twaelf roeden

zaylant ligghe in den **Eeckhouck** beneden de **Zit (?)** streckende zuut ende noort,

tzuuthende teghens tlant van **Clays Melis** –

tnoorthende teghens tlandt van **Lauwys vande Goosteene** –

doostzyde teghens tlandt van **Sint Jacobs ghilde** –

de westzyde tlandt vanden disch van Sinte Bertens

Omme de somme van xv ponden grooten den hoop iij stuuver de godtspenninck

Drye ponden parisis te lyfcoope

Zuuer goet om zuuer ghelt
Te betaelen ghereet ghelt
Ghealmpt over erffve den eersten dach van hoymaendt 1577

Daarmee kennen we het bestaan van de Sint Jacobsgilde, een gilde echter waarover we niet veel meer over weten.

1 juni 1577 – Koop van laken - SAP 395 Renten

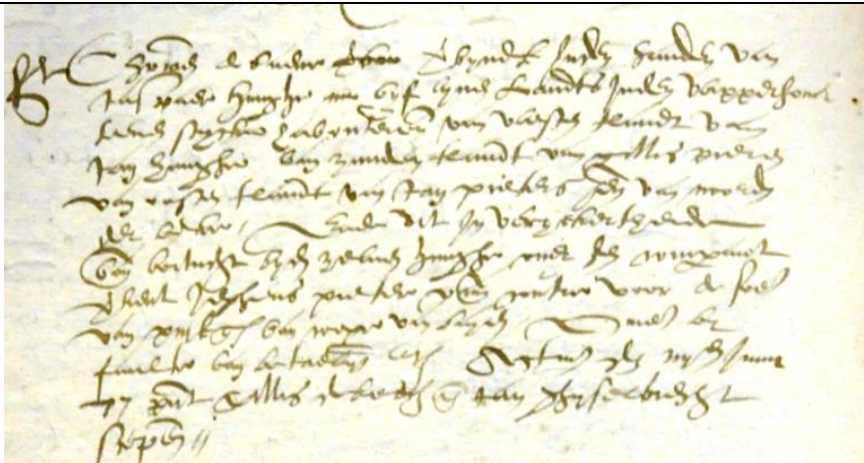
Jacob Denys filius Clays,

kend schuldich tzyne **Mattheus de Fieulx**, present ende de kennesse accepterende de somme van xiiij pond grooten van coope van lakenen, lywaert ende andere waer – te betaelen ter vrye jaermaerct deser stede naer paeschen lxxvij eerstcommende – emmers xiiij daeghen daernaer onbegrepen – daerinne verkennende zijn persoon ende alle zijn goeden – present ende toecommende – welcke volghende es de voornoemde debiteur inde betaelynghe van de voorseide schult ghecondempneert ten daeghe voorseid

Actum den 1ste in wedemaent xvc lxxvij

Present Jan Godduud ende Jan Gyzelbrecht, schepene.

4 juni 1577 – SAP 395 – Renten

Christiaen de Baene verbyndt inde handen van **Jaspaer Huughe** vyf lynnne landts inden Wipperhouck – teenen stycke – habouterende van westen tlandt van Jan Huughe – van zuuden tlandt van Gillis Pieren – van oosten tlandt van Jan Pieters

ende van noorden de beke –

Ende dit in verzeckerthede van de bortocht byden zelven Huughe over den comparandt verkennt jeghens Pieter vande Coutere voor de somme van xiiij pond grooten van coope van bayen – Omme by faulte van betaelinghe etc.

Actum den iiijde juny 77 – Present Gillis de Berch ende Jan Ghyelbrecht – schepenen

12 juni 1577 – SAP 395 – Renten – Hommelhof

Pieter vande Coutere heift ghecocht voor hem zijnen hoirs ende naercommers jeghens **Pieter Roels filius Vincents ende Christyne** zyn huusvvrauwe

een erfvelicke losrente van xij pond parisis sjaers – den penninck xvj – innegaende hedent date dezer –

Te lossene naer costume ten tween paymenten – eende dat voor de somme van xvj pond grooten dannoff de zelve Pieter hem houdt vernoucht daerinne verbindende **een**

hommelhoff ligghende upde **Potterstraete** groot van lande ij ghemeten ofte daerontrent –

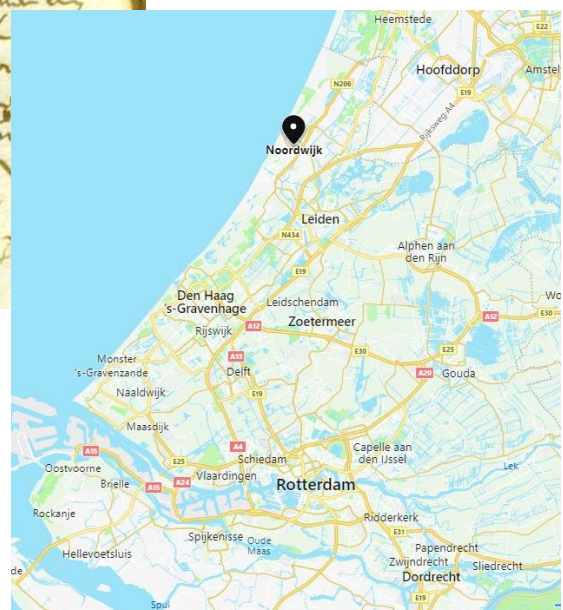
streckende van noorden
langhes het **Corte
Ghervelgat** – van
westen up de voorseide
Potterstraete – van
oosten Jan Daten – belast
van te voeren in acht
ponden grooten sjaers
Item noch een huus erve
ende catheilen staende
inde Gasthuusstraete
van westen Boudewyn
Oudegherste – van
oosten relicta jan van
Daele – inninghe naer
costume
Actum den xij may
lxxvij –

Present Lauwers Pilgrem – Joris vander Doene – Loys vande Ghoorstteene – Gillis de Berch
ende Pieter du Floucq – schepenen

14 juni 1577 – SAP 395 – Renten – Regeling van uit Noordwijk – Zuid Holland

**Christine dhuusvrauwe
van Vincent Jooris,**
dankelick by consente van
Vincent haeren man, zo zy
zeide by vertmaene
ghepasseert voor
ghezworen mannen vande
magistraet vande stede van
Noordwyk in daten vande

xij de in mey lxxvij onderteekent Verteghen –
wesende ghans ende ghane by ons ten desen
ghezien – dawelick vut drachte vnde zelve
procuartie up ghedreghen ende gherecht helft inde
handen ende ten proffyte van Ynghels vanden
Waele te deesen present ende accepterende de
sodem van vyff pnden achte penninghen grooten
clevende an Joos vander Doene ofte Daniel Devos,
spruutende van zeker restitutie die de voroseide

Jooris ande voroseide van Sandrincken tkyndt van Mahieu bleyfckt doen moet by
 appointementen vande successie ende versterfnesse van Michelyne de weduwe van Joos
 vanden Muelke haer houdende vernoucht

Actum den xiiij juny xvc lxxvij

Present Jan Godduud ende Jan Ghyselkbrecht – schepen

15 juni 1577 – Levering van hop - SAP 244

De 15 junij 1577
 Jacob melis es ghecondempneert te betalen Ghylein Stalin de somme van xix pond x schele
 ij deniers grooten vlamsch van coope ende leveringhe van hoppe – ghegroot up cedulle ende
 inde costen.

Jacob Melis es ghecondempneert te betalen **Ghylein Stalin** de somme van xix pond x schele
 ij deniers grooten vlamsch van coope ende leveringhe van hoppe – ghegroot up cedulle ende
 inde costen.

22 juni 1577 – 11 tonnen bier niet betaald - SAP 244

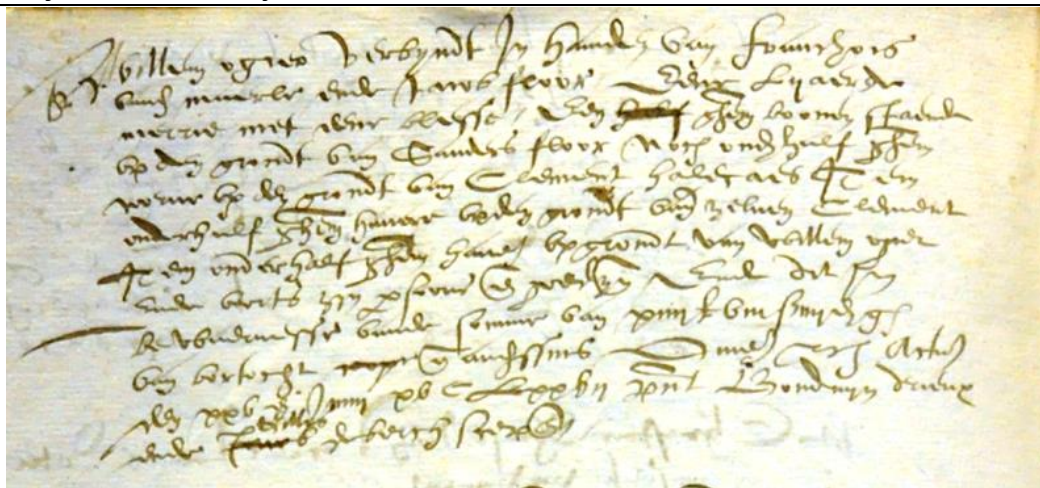
Waerlandt Defflyr kendt schuldich tziyn **Jacob Bartier** de somme van lv pond paris is over
 de leverynghe van xi tonnen biers ende daerinne ghecondempneert ende in de costen

Waerlandt Defflyr kendt schuldich tziyn Jacob Bartier
 de somme van lv pond paris is over de leverynghe
 van xi tonnen biers ende daerinne ghecondempneert ende in de costen

Caerle Doren kendt schuldich te zyne Pieter Denuwelaere de somme van viiiij pond xv schele
 grooten reste van coope van hommele ende daerinne ghecondempneert

Caerle Doren kendt schuldich te zyne **Pieter Denuwelaere** de somme van viiiij pond xv schele
 grooten reste van coope van **hommele** ende daerinne ghecondempneert

25 juni 1577 - Een lyaerden merrie – SAP 395 – Renten

Willem Ogier verbyndt in handen van **Franchois vande Maerle ende Jacob Floor** een lyaerde

merrie³ met eene blesse – een ghemet boomen staende upden grondt van Sanders Floor - noch onderhalf ghemet coorne up den grondt vvan Clement Halecaes
Item een anderhalf ghemet havere upden grondt vande zelven Clement
Item onderhalf ghemet havere up de grondt van Willem Ogier ende voorts zyn persoon ende goedynghen ende dit ter bewaernesse vande somme van xiiij pond viij schele iiij deniers grooten van bortocht ende anderssins –
Actum den xxv in juny xvc lxxvij –
Present Boudewyn Drieulx ende Gillis de Berch – schepenen

25 juni 1577 - SAP 395 - Folio 83 verso

Jan Meerlandt kendt schuldich zynde **Pieter de Haene ende Gheleyn Lauwyck** als voochden van tkyndt van **Jan Quatghebeur**
de somme van xj pond xvj shele viij deniers grooten van landspacht - de bamesse lxxvj ende lxxvij - vallende te bamesse eerstcommende - te betaelen tvoorsejde bamese xvc lxxvij
daerinne verbyndende een brungruze coe - een witgryze coe – onderhalf ghemet coorne ligghende inde Wipper ende Helhouck - staende up de grondt ande zelve weze onderhalf ghemet boonen ofte daerontrent - ij ghemeten drie lynen **bouckwiet**-
de hommele metten pertsen van zes hondert pitten - de huere van drie ghersbeesten toebehoorende Gheeraert de Vey ende Jan Lauwyck ende daerinne ghecondempneert - omme executie –
Actum eodem ut supra

26 juni 1577 – Hoornbeesten aangeslagen – SAP 255 – Namptissementen

Pieter Devoocht

manptieert duer de hand van **Toussain Deveren**, zynen procureur, jeghens **Willem Reyngoot ende Jacob Devos**, als dienaren van de heere, de somme van eenentwintich ponden parisis omme daarmede te lichten **zeven hoornbeesten** hem toebehoorende, die den zelve dienaers manteneren gheapprehendeert thebbene

³ Lyaerd = appelgrauw – appelschimmel - GRIJS, bn. grauw met appelronde plekken (van de huid van een paard), ook (w.g.)een paard van die kleur;

Actum den xxvj ste juny 1577

Ter presentie van Jan Godduud vervanghende jan Gysselbrecht, schepen

1 juli 1577 – Reckhof in de Potterstraat - SAP 244

Mayken ghediverceerde huusvrouw van Jacob Wydoot ende Robert Borry als vooght van de kynderen vande laetsten bedde van Ghelein Borry, zijn ghecondempneert te maken splete ende wel jehens Gheleyn vande Maerle, over hemzelven causa uxoris, ende als voocht van Eloj Borry van eenen huuse, erfve ende catheel daer de voornoemde Marie nu ter tyde woonende es inde **Potterstraete**, streckende achterwaert totten **Reckhoove**, de zuudzyde Jooris van de Goosteene naer tbewys van de deelloote ende voochdebrief. Ghedaen by verstekynghe ende ghecondempneert inde misen

3 juli 1577 – Koop van getouw - SAP 244

Jacob Wydood de jonghe es ghecondempneert te betaelen **Antho Maes** over de coope ende leveringhe van een ghetauwe – ghekendt ende kosten

4 juli 1577 – Leverstraat - – Renten

Steven de Keyser

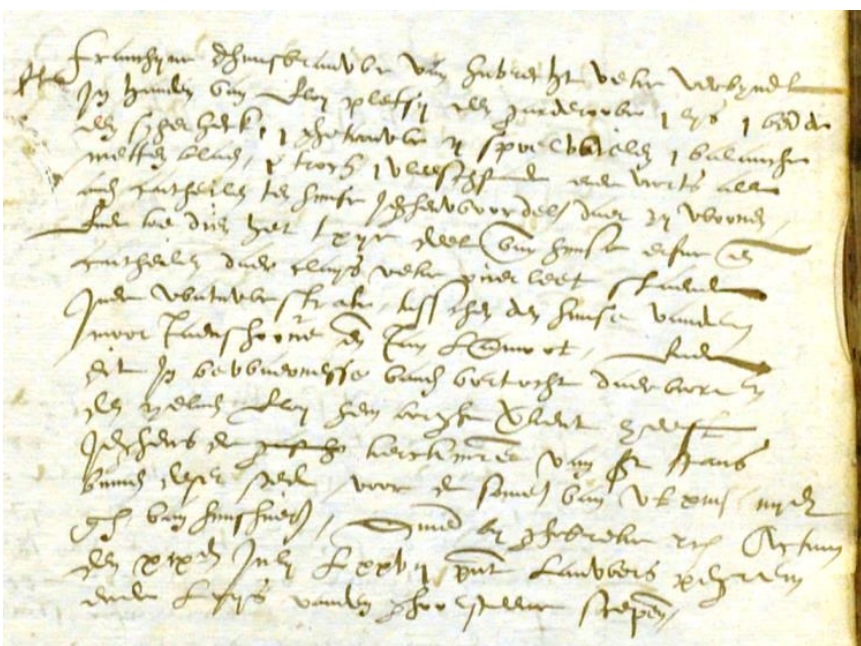
verbind inde handen van **Andries Debuckere**

een halffschede van een huuse, erfve ende catheilen staene inde **Leverstraete** –

wezende de noordhelft van de huuse gemeene met **Christoffle de Waelencourt**

streckende van vooren ter straete - achterwaerts tot inde schipvaert – de noordzyde de huuse van Jan Wyts ende zuudzyde dander helft van de huuse

Ende dat inde bewaerenesse nde verzekerdhede van xxx pond grooten voor welcke hem de voornoemde Andries de Buckere over de comparandt ten borghe verkendt heeft jehens Jan Blick van coope van elst

Omme executie –

Actum den iijde july
1577 – present Kaerle de
Schottere ende Loys
Makeblyde

19 juli 1577 –
Moorjaenshoof in
de Watoustraat – Renten
SAP 395

**Fransyne dhuusvrauwe
van Hubrecht Veke**,
verbyndt in handen van
Eloy Pletsy,
een garderobe, 1 lys, 1
bedde, een scheerheck, 1

ghetauwe, ij spoelwielen, 1 balanche metten blaen, 1 troch, 1 vleeschstande, ende vorts alle andere cathelen ten huuse jeghenwoordelick daer zy woonen ende toe dien het txijde deel vande huuse, erfve ende cathelen daer Clays Veke overleet – staende inde **Watuwe straete** tusschen de huuse van den **Moorjaenshoove ende Jan Lammoot** ende dit in bewaerenesse vande bortocht daervoren den zelven Eloy hem borgh verkent heift jeghens de kerckmeesters van Sint Jans binnen deser stede voor de somme van v pondxij schele iij deniers grooten van huushuere omme by ghebreke etc.
Actum den xixde july lxxvij – present Lauwers Pilgrem ende Loys vanden Ghoosteene, scepenen

19 juli 1577 – Blasen Lebbe - SAP 395 - Folio 85 verso

Blaesen Lebbe renunchiert van alzulcken byleven als hy ter cause van zyn huusvrauwe **wylent Mathys de Nuwelaere** heeft op vier lynen landts inde Oosthouck van Poperinghe - metter oostzyde daeldinghen vande kynderen van Olivier Nuwelaere - ende van zuuden tlandt van Michiel Longhespee midts by Caerle de Grave te desen present belooft den zelven Blasen jaerlycs te betaelen de somme van viij pond parisis ghereet - tleven van de huusvrauwe - vande voorschreven Blasen gheduerende – ontslaende midts desen de voorseide Lebbe den grondt voorschreven - als hem houdende te vreden metter belofte vanden zelve Caerle - ende elck respectivelick hierinne ghecondempneert t -
Actum als boven
Present Loys Makeblyde - burchmeester ende Lauwers Pilgrem, schepene

24 juli 1577 – De ‘inname’ van de De citadel van Namen

Don Juan maakte op 24 juli 1577 zelf een einde aan de afspraak, door de Citadel van Namen in te nemen. Dit was een schending van het Eeuwig Edict, die tot gevolg had dat de oorlog werd voortgezet. Er zou nog een verzoeningspoging volgen met de Unie van Brussel, maar uiteindelijk vielen de Nederlanden uiteen in twee kampen: de Unie van Atrecht en de Unie van Utrecht.

Van Meerbeeck schrijft daarover het volgende:

Maer omdat men dit met listen moest volbrnegen – gheliet bhy hem op eenen dach dat hy ter jachte wilde rijden ende comende voor de poorte van het casteel – liet hy de mare aende den Gouverneur – dat hy daer begheerde inne te comen om van de hoochde der selver te

besien het omliggende landt. Den casteleyn was den heere van Jues – die gheene soldaten by hem en hadde – dan eenighe oude ende ongevallighe soldaten – welcke testondt de poorte open deden ende syne hoocheyt ter poorten inrijdende – sat af van sijn peerdt met eenen pistole – die hy van den sale nam in sijne hant – bevelende aen de ghene die ghy hem waren eht selve te doen ende hy seyde aen den heere van Jues dat hy niet en soude vreesen, want dat hy dit casteel innam van des conincx wegen dien eht toebehoerde – om sy selven te bevrijden teghen de lagen diemen hem leyde. Hy gaf aen den ehre van Jues de sleutelen van den cstaeele ende het gouvernement ghelijck hy te vooren hadde – hoe wel eenighe anders schijnen – ende segghen dat hy het garnisoen veranderde ende den gouverneur van sijnen staet af stelde – maer dit is gheloovelijcker als gheschreven bye enen die daer teghenwoerdich was.

25 juli 1577 – Hop en plok – Renten

Jan Delabeau kent schuldich te zyne **Jan de Harde**

de somme van xxj pond grooten van coope van xvc xxx ponden hommele ende den plocq van **vjc pitten** staende achter de huusynghen vanden voorschreven Harde up dYperstraete upden grondt van Sacramentsghilde van St. Bertins

te betaelen vutgaende

van ougst xvc lxxvij daerinne verbindende een huus ende erfve staende ende liggheende inde Meessenstrate daer Jan Maes jeghenwoordelick inne woondt – van oosten ende westen Franchois Taluwe achterwaerts streckende noordtwaert totter erfve van Jacob Loodyck – belast van te vooen in iiij pond parisis losrente in diverssche assygnaties zonder meer actum den xxvj july lxxvij present Jores vander Doene vervanghene Jan Goddudt, schepen

27 juli 1577 - SAP 395 - Folio 85

Secille de Resnuielx - huusvrauwe van meester Pieter vande Linde – by consente van haeren man - zo zy zeyde - verbind in handen van Antheunis Maes een stick - groot vij vierendeel landts ofte daerontrent liggheende up de Meessenstrate - staende op tlandt van Sinte Bertins - ij coetsen brussche - ij lysen - iiij bedden ghestoffeert - j garderobe - j tressoir - ij coeferen - j comptoir - j buffet tafele - ende voorts alle de cleederen ende linwaert ten huuse zynde ende toedien generalick ende specialick hemlieden toebehoorende - ende dat in verzeckertheit van alzulck twee distincte obligatien die den zelven Antheunis over den vorseide Linde ghenamptiert heift jeghens Nicolais van Langhemersch vervanghende xxvij pond vlaemsche grooten ende oock in bewarenesse vande bortocht daervooren den

voorseide Maes hem borghe gheconstitueert heeft jeghens meester Jan Mazeman voor
huushuere van de jeghenwoordighe loopende jare lxxvij
Actum den xxvij july xvc lxxvij
Present Lauwers Pilgrem ende Joos vander Doene, schepen

Juli – Duren tijd - Pladijs

Omtrent **July** hebben die van Antwerpen, Gent, Ryssel en meer andere steden, hunne kasteelen afgebroken en geheel geseerd. God geve dat het niet kwalik afgenomen en worde. Men gaf alsnu den dubbelen impost en dobbele tienden penning, en 't was **dieren tyd**, want men kan geen geld krygen in rente, al had men willen geven den penning agte. Het geld was raer.

8 augustus 1577 - De muelenwal vande Abeele - SAP 395 - Folio 85

Bartholomeus de Vool kend schuldich tzyne Frans vande Maerle de somme van xxxx pond grooten - overgenomen schuld van Clays de Haene ... te betaelen deen helft te kersmesse eerstcommende ende dander helft te Poperynghe omeganck daernaer - volghende int jaer lxxvij - daerinne verbindende een hofstedeken van vij vierendeel lands erfve ende catheilen inden Helhouck upde Casselstraete- noordoost jeghens de muelenwal vande Abeele - zuud Jan Ganzeman - omme executie - actum den viij augusti 1577 - present Boudewyn Drieulx ende Jan Goddud, schepene

16 augustus 1577 – Manskeerle aangeslagen door de ampman – SAP 255 – Namptissemerten

Pieter de Schottere, ampman,
consigneert ter greffie, **een spaensse warte mantele**, toebehoorende **Pieter van de Linde**, metgaders een **zwarte manskeerle** met satyn ghevoert, toebehoorende den zelve Linden, by de voornoemde Schottere in de voorseide qualiteyt, ter instantie van **Toussain Deveren**, by transport over **Alaert de Groote ende Gheleyn Moenaerd** als vooghden van de kinderen van **Gielis de Groote** gelicht vut crachte van acte van ordonnancie van namptissemendt voor de somme van xxxvj pond iiij schele parisis van vercochte goede by heerlicke venditie In daten van xijde deser maendt
Actum den xvj ste augusti 1577
Present Loys Makeblyde, burghmeester ende Loys van Goorstene, schepen.

20 augustus 1577 – Huis op de hoek van het Rekhofstraatje - SAP 395 – Renten

Steven Beaugrand in persone, verbind inde handen van **Pieter Rouvroye** – present – 't vijfte deel van vijfve, metgaders txv-de inde huuse ende tderde van de erfve – staende ende ligghende op **dYperstraete** daer hy comparant nu ten tyden woonende es – streckende van de straete westwaert tot inde beke, de zuudzyde **tReckhofstraetken** ende de noordzyde derfve van **Jacob Zanneken** ende dat inde verzeckerhede van garrante by den comparant belooft de voorseide Rouvroye te doene jeghens de weduwe van **Hendryck Slype** als zyne borgh voor zulcke schuld als de

zelve weduwe zoude moghen heeschen de voornoemde Rouvroye inde voorseide qualiteyt –
vut crachte van cedulle vande ijde july xvc lxiiij –
alles tot voldoendynghen van zeker acte van condempnatie vande xxiiijste january laetsleden
omme recht

Actum den xxste augusti 1577 – present Laureyns Pilgrem ende Pieter vande Coutere,
schepen

Augustus 1577 – De tweede beeldenstorm - Michiel Forret

En ten jare daer naer, 1577, waren alle de kerken afgeset, de autaren gebroken, de santen
gedestruëerd en alle het missegewaerd.

'T Gonne was in **Oestmaend**, welke was de tweede kerkbrekinge en,
naer korten tyd, rees eenen grooten oorloge op,
dat een beginsel was van veele droefheyd in Vlaenderen,
zoo dat de Walen Vlaenderen kwamen beroven om de kerkebrake wille:
waer van die van Gent cause waren en voerden oorloge tegen de Waelen,
welke Waelen met eene groote snood dikwils Vlaenderen kwamen berooven en vermoorden
al dat sy vonden.

Sommige mannen stelden sy te rantsoene ende vrouwen en dogters schoffierden sy jammerlyk
en somtyds vermoorden sy die nog. Zoo dat er een groot jammer gebeurde.

Ten selven jaere was **den prince van Oranghe** regimenteur over Vlaenderen, **en die van
Gent deden alle priesters uyt Vlaenderen jaegen** en uyt alle steden daer sy gebied hadden,
want alle de garnisoenen van Vlaenderen hieten Gentenaers, omdat die van Gent hunlieden
opschreeven en den overhand van Vlaenderen ahdden.

En van den jaere **1577 tot 1583** en dede men geen misse in geheel Vlaenderen,
in geen steden, en men dede predicationen van calvynsche leeringe,

't gonne geschiede by laste van die van Gent en door den prince van Oranghe,
en de soldaeten die Gent, ov Vlaenderen, of den prince van Oranje dienden,
waren Schotten, Engelschen of Vlamingen,
want Schotland, Engeland, Zeeland, Holland, waren al accoord met den prince van
Vlaenderen, want alle die landen waren Calvyns of geusgesind,
en 't land van Artois was vyand tegen Vlaenderen,
mits sy waren catholyk

en hunlieden gouverneur was gesonden van den koning van Spanjen en was genaemd den
prince van Parme:

den welken hadde een groot leger met hem en dat waeren Waelen, Spaenschen, Duytsche.
En Vlaenderen bleef Calvyns of geus 7 jaren, te weten van den jaere 1577 tot den jaere 1583.

*Het moet zijn dat ook de proost en de andere priesters Poperynghe verlieten. De
eigendommen van de abdij te Poperinghe werden alleszins aangeslagen en de inkomsten
hiervan werden in een aparte rekening opgenomen. Die rekening hebben we in een apart
document opgenomen.*

5 september 1577 – De trommel geslagen - Augustyn van Hermelghem
--

Op den **5 van september**, zoo was het groot gemeene vergaert, aldaer vertoocht was die
groote nootsakelijkheid van te vinden menigte van penningen, alwaer de Staten vertoochden
de cause en redenen hoe dat don Jan vertrocken zijnde op het slot van Namen en hem sterck

maekte van volk, de Staten ziende zulks, zoo wasser gezonden in alle de landen dat men middel zoude vinden om eene groote menigte van penningen te vinden, en daer was geconsenteert naer het half jaer **de dobbel impost op wijn, bier en gebranden wijn, en op het coorn, boven dien den hondersten penning van alle roerende en onroerende goeden, gelyk men die gegeven hadde in het jaer 69;**

zoo wasser noch geconsenteert by het gemeene maendgeld, elk naer zynen staet, geestelyke en het edeldom voor een alf jaer, ingaende den eersten van november 1577, 't welke dragende was een groot nomber,

want daer was vertoocht datter moeste gevonden zijn 708,040 guldens,

en noch twee millioenen goud, dat is 20 hondert duyst guldens;

't saemen 27 hondert en 8000 guldens,

waer af dat Vlanderen moeste konnen vynden een deel van 3 voor coote.

Op den 7sten **van september** zoo was den trommele ommegeslegen om knegten op te nemen tot Ypre; maer op den 8 van september, zoo kwamen goede maren, want men zeyde voorwaer dat don Jan vertrecken zoude uyt de landen.

6 september 1577 – Hommelhof - SAP 395 - Folio 87

Frans Cordeel verbind inde handen van **Pieter de Schottere, als ampman** deser stede een hommelhoff - groot ij gemeten ofte daerontrent - liggheende op de Casselstraete - recht voer de Zwylende - metgaders de hoppe ende de pertsen daerop staende

ende dat tot verzeckerthede van zulcx Frans vander Raeme zoude moghen pretendeeren op de voorseide hommele - waervut hy Frans by de voornoemde ampman verboden hadde de voornoemde Cordeel de voorseide hommele te weeren - constituerende midts desen de voornoemde ampman

ende op tverband jeghenwoordich tplocken - droghen ende zolderen vande voorseide hommele

Actum den vj septembris xvc lxxvij

Present Lauwers Pilgrem ende Pieter vande Coutere, schepenen

6 september 1577 – Jan Daten - Hop geconsigneerd - SAP 255

Ameel Meeze, present
ende inde naeme van
Frans Cordeel,
zijn zone,
consigneert ter schaele
ende greffie deser stede
twee lynen zacken
hommele,
deene gheteeckent met

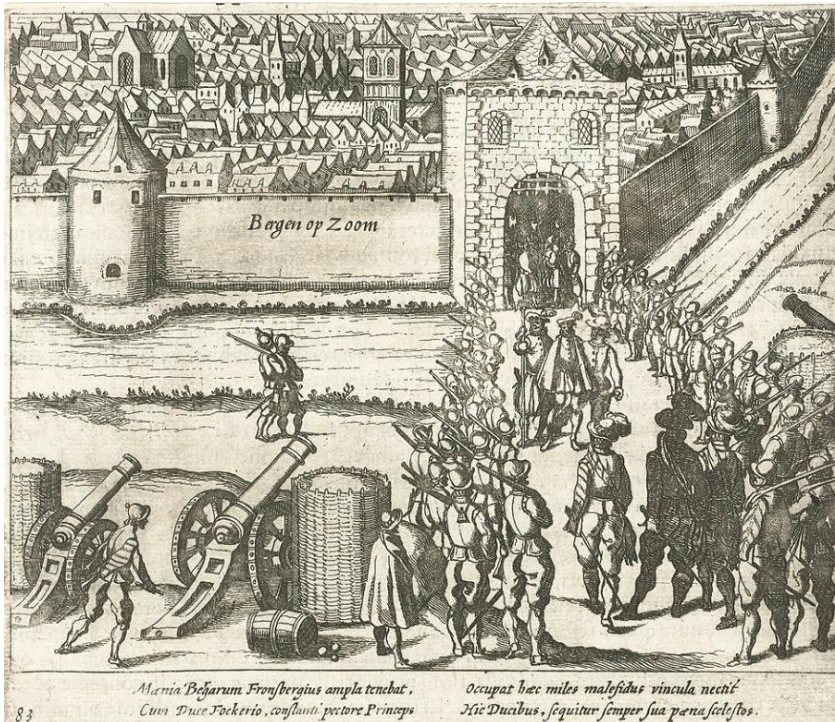
A ende dander met B, beede weghende ijc xvij pond

Daermede doende leverynghe **Jan van Bambeque** – zoo hy zeyde – ten pryze van xi pond parisis thondert – naer hunlieden voorwaerde

Actum den vi den septembris xvc lxxvij

Present Jan Godduudt, schepene, vervanghende **Loys Makeblyde**, burchmeester

Voorseide gheconseigneerde staet ten huuse van **Jan Daten**.

De Inname van Bergen op Zoom (1577) was tijdens de Tachtigjarige Oorlog een inname van Bergen op Zoom op 13 september 1577, in opdracht van de Staten Generaal onder uitvoering van Frédéric Perrenot tegen kolonel Karl Fugger.

14 september 1577 –
Augustyn van
Hermelghem

Op den 14sten van
september, zoo was,

aldoens zaterdag, den trommele was ommegeleges, en daer wasser diversche die hun deden aenschryven, en men sprack datter in eenige kwartieren van Vranckrijck veel volk nederwaert kwam, want deze zelve soldaten, die hun hadden gedaen aenschryven, trocken naer **Grevelingen** om te gaen liggen, zoo men zeyde te Mardyc, en men sprack noch altydts van grooten oorloge tegen Don Jan.

September 1577 – Het land vol beroerte - Pauwel Heindericx

Niettegenstaende het tractaet, 't **Eeuwig Edict** genaemd, nu bestont ende dat de vreemde soldaten vertrocken waren, was het lant vol beroerte.

Don Juan, ondervindende dat de staten allengskens grooter gesagh namen ende hy luttel te seggen hadde, wiert ontrouwich ende sijne eygene veylicheyte willende versekeren, trock met eenige regimenten soldaten op 't casteel van Namen.

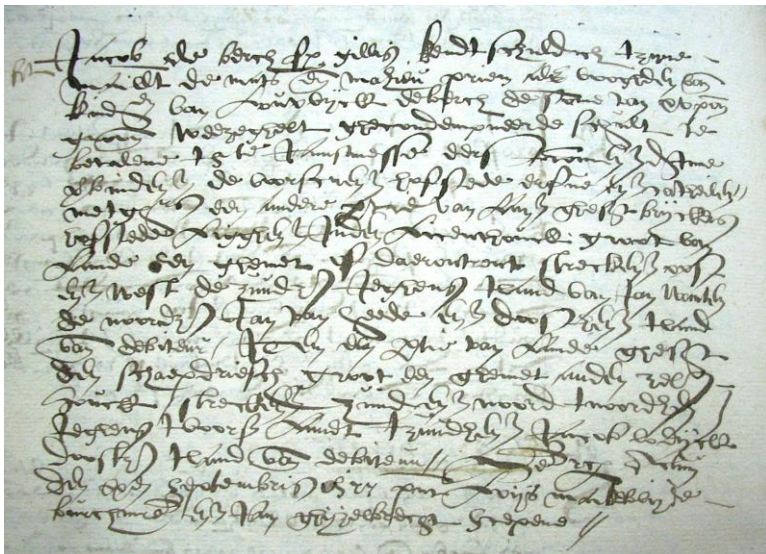
Naer sijn volck in de steden van 't Luxemburghsche bestelt te hebben, beon hy den oorlogh jegens de staten te voeren, daerom dese hem vyandt des lants verclaerden op den 7de september 1577, ende sy baden **den aertshertogh Matthias**, broeder van den keyser van Duytslant, om hunlieder gouveneur te wesen.

Desen prince, die aanbiedinge aenveert hebbende, quam in Nederlant op **den 2de oktober daer naer aen**.

Die van Veurne – en dus ook die van Poperinge – wierden van wege de staten, by brieven, van het gebeurde gewaerschout, ende waren midts dese belast dat sy tot dancksegginge aen Godt, over de comste vanden nieuwen gouveneur, eene generale processie souden houden. De spagniaerden ende d'andere vreemde soldaten die nauwelicx uut den lande vertrocken waren, wierden door don Juan tot medewerkinge van syn opset weder ontboden, ende door dien middel vormde hy sich welhaest een leger, waer in men achtthien duysent voetgangers ende twee duysent ruyters telde. Met die macht nam hy vele steden in.

De Franschen, die alsdan de zijde van don Juan hielden, sonden hem tot onderstandt vele volck ende ondertusschen sulcx geschiede, wiertter in West-Vlaenderen aengebrocht dat de Franschen van voornemen waren eenige steden dier provincie in te nemen.

20 september 1577 – Bryckers hofstede – de Schaapsdries – Renten

Jacob de Berch filius Gillis kent schuldich tzyne **Maillaert de Mats ende Mahieu Priem** als voochden van de kinderen van **Louwyck Deberch** de somme van xv ponden grooten weezeghelt ghecondempneerde schult te betaelene te Ste. Jansmesse eerstcommende daerinne verbindende de voorschreven hofstede, erfve ende catheilen metghaders een andere partie van lande – gheseyt **Bryckers hofsteede**

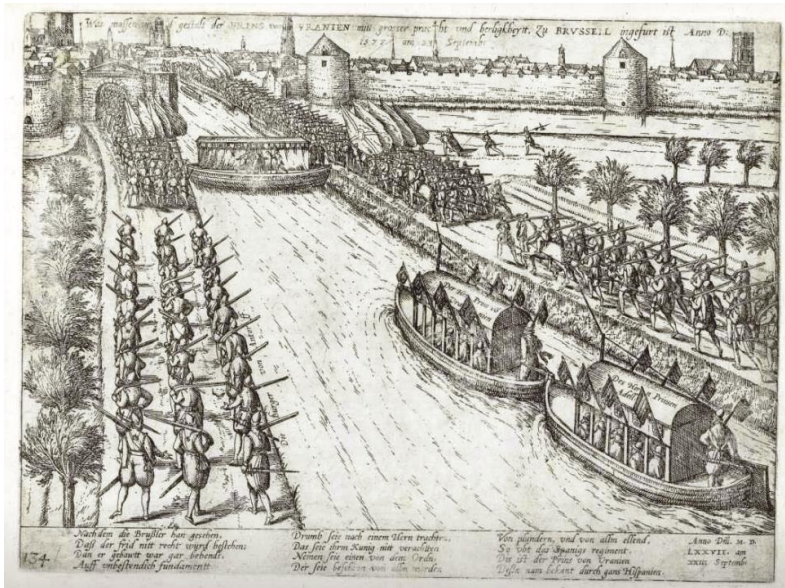
ligghende inden **Licenthouck** – groot van lande een ghemet ofte daerontrent – streckende oost ende west – de zuutzyde jeghens tland van Jan Wanten – de noordzyde Jan van Heede ende doostzyde tland van de debiteur

Item een partie van lande gheseyt **den Schaapsdriesch** – groot een ghemet inden zelven houck – streckende zuud ende noord – tnoordhende jeghens tvoorschreven landt – tzuuthende Jacob Lodyck – doostzyde tland vande debiteur

Actum den xxste septembris 1577

Present Loys Makeblyde, burchmeester ende Jan Ghyselbrecht – scepene

23 september 1577 – Intocht van de Prins van Oranje te Brussel

26 september 1577 –
Koopmanchap in Spanje -
SAP 395 - Folio 88

Franchois Cordeel kend schuldich tzyne **Claeys Loosen filius Jooris** -

coopman van Hondscote - de somme van lxxij ponden grooten vlaemsch - goede ende loyale schuld van zeker gemeens van coopmanschap tsaemen in Spaegnen gedaen - te betaelene ter acceptatie van Gillis Baerd - over de voorseide crediteurs - by viij grooten sjaers danaff teerste jaer vallen zal den eerste january naerscommende – te wetene als men schryven zal xvc lxxvij - naer de nieuwe styl - ende alzo voorts jaerlicx ende te n voorseide daghe gelycke viij ponden grooten totter vulle

betaelinghe vande voorseide schuldt –
daerinne verbindende een hommelhoff - groot van erfve ij gemeten en half oft daerontrendt -
ligghende jeghens over tZwylandt - tnoordhende op de Casselstraete - doostzyde Jan
Jacobssone - tzuudhende op den Steenwech - de westzyde op de Wellynck
te vooren belast in een verband van x pond grooten jeghens Frans vande Raeme
omme executie -
Actum den xxvj setpembris 1577 -
Present Loys Makeblyde burghmeester ende Jan Godduud, schepene

1 oktober 1577 – De ‘maerle’ verkocht - SAP 395 – Renten
--

Gregorius Cloribus ende Marie Baerde,
zyne wettelicke gezelnede in persone voor schepenen ondergenaemt,
hebben verkent ende verkennen mids desen
wel ende dueghdelick vercocht thebbene ter eeuwigheyt **Loys Makeblyde**, zijne hoirs ende
naercommers,
alle **de maerle** die hy zal behouven **omme te vermaerlen de landen vande voornoemde
Makeblyde toebehoirende, ligghende inden Hipshouck ende Eeckhouck,**
daer nu ten tyden **Pieter Vander Schaeve** als pachtere woonende es, by **Spagnaersdaele**,
ende de zelve maerle te mogen delfven ende doen haelen, daert meest bequaeme wert
vut de landen vande voornoemde comparanten,
daer nu ten tyde **Pieter Quaghebuer** by pachte woonende es –
tallen tyden ende stonden alst de voornoemde Makeblyde ende zyne naercommers
goeddyncken zal,
**mids vullende de pitten der landen effenende daer de maerle gedolffen wort ende de
schaede vervangende daer schaede gedaen wert van daerut ende in ryden omme de
voorseide maerle**
Bekennen voorts de zelve comparanten hemlieden dien aenghaende vernoucht ende van de
voornoemde Makeblyde ten vullen betaeld,
belovende hem ende zyne naercommers daerinne te houden gerecht ter eeuwighe daeghe –
zonder daer inne te commen ofte laeten commen in eenighe manieren ofte zonder ter cause
van dien by den voornoemde Makeblyde zijn hoirs ende naercommers,
de comparanten ofte hunlieder successeurs inde landen van huerlieden voorseide hofstede yets
te betaelen ofte geven in recognitie ofte anderssins hoe dat zy als dies - zo voorseit es te
vullen gedaen -
Actum eodem
Present Kaerle de Schottere, burchmeester ende Lauwers Pilgrem doude, schepene

1 oktober 1577 – De potterie - SAP 395 - Folio 89

Loys makeblyde heeft gecocht jeghehns Gregorius Clribus ende joncvrauwe Marie zyne
wettelicke gezelnede -
een erfvelicke losrente van xxxv pond parisis tsjaers - den penninck xvj - voor de somme van
xlviij pond grooten vlaemsscher munte - djster jaer vallende den eersten octobris xvc lxxviij
ende zo voorts totter lossynghe teenen payemendte met zulcken ghelde als daermede men
sconynck demainen betaelen zal -
daerinne verbindende neghen vierendeel gherslands inde Haghebaerthouck - streckende zuudt
ende noordt - tnoordhende de potterie van Kaerle ende Jan Roens -
de wetzyde het Belstratken - tzuuthende de landen van myn heere vande Clyte - daer de
groene ende drooghe catheilen vande weduwe van Jan de breede filius Jans op staen -

zuuwer ende onbelast - inninghe naer coustume -

Actum present Kerle de Schottere, burghmeester - Lauwers Pilgrem - Joos Verdoene - Pieter du Flocq ende Pieter vander Cooutere schepenen
den jste octobris xvc lxxvij

7 oktober 1577 – Barbele de weduwe van Claeyns van Bambeke - SAP 395 - Folio 89 verso

Cornelis Peel in persone kende schuldich tzyne Barbele de weduwe van Claeyns van Bambeque -

de somme van xx ponden grooten vlaemsch van zeker gemeens onderlynghe gheweyst hebbende - te betaelene te lichtmesse eerstcommende als men scrijven zal xvc lxxvij by accorde vande voornoemde Barbele - present de kennesse accepterende welcke volghende hebben de voornoemde debiteur tzynder gedochsaemheyt daerinne gecondemptneert

ende omme de zelve betaelinghe wel ende duechdelyck te volcommen heeft de voornoemde debiteur daerinne verbonden zulck part deel ende successie van erfve ende catheilen als hem verstorfvten es by de dood vande weeze van Jan Peel -

omme by gebreke vande zelve betaelinghe ten voornoemde daeghe de voorseide schuldt geheel ofte in partie te verhaelen an de voorseide successie

Actum den vij octobris xvc lxxvij

Present Lauwers Pilgrem ende Pieter de Coutere, schepen

Augustyn van Hermelghem

In de maend van **october**, heeft het breken voortgegaen van de fortressen, van de casteelen by laste van de Staten, en den prince van Oranjen was ten hove met te Staten, en ontrent inkomen

van october, was hy tot Brussele en kwam alf ter maent tot Antwerpen, en den oorloge gink voort jegens Don Jan,

en men sprack van de compste van **Mathias**, den broeder van ons konings huysvrouwe, om hier in 't land te komene gouverneeren;

maer de Staten schreven antwoorde, maer men wiste niet hoe; aldus stonden de landen noch niet wel, maer men hoopte het beste; daer was stercke wachte gehouden alomme, in alle steden by laste van de Staten,

en men zont alomme ingyniaten om

de steden te fortifieeren.

Ontrent uytgank van de maend van october, zoo is 't gebuert dat alle de geestelyke prelaten waren gedacht tot Gend, om te communiqueerene dat noot was dat men penningen fynieren zoude.

Den duck D'Arschoot en meer andere heeren van de Staten kwamen ook tot Gend; nu zoo isser groote eere gedaen geweest aen hun,

maer twee ofte drie dagen daer naer, zoo isser eene groote beroerte geschiet onder het gemeene; want daer was by name **Imbiese**, voorschepen van Gend, die heeft het gemeene zoo verweckt dat zy de wapen in de hand genomen hebben, en zy hebben de hand aen de Staten die daer waren, geslegen, en hebben die gemaekt hunne gevangene, alzoo datter groote beroerte geschiet is overal het land;

daer was gevangen den duck d'Arschot, den grave van Symay, zijn zoone, **den bisschop van Ypre**, den bisschop van Brugge, Masschron en beyde zyne zoons, mijnheere van Sweveghem, **mijnheer van Rasyghem**, mijnheere van Eeke by Gend, La Poorte, Hessele en noch eenen, t'samen 12, aldus hebben die van Gend gekosen 4 capiteynen, en men zeyde dat was om dies wille datter eenige waren die heymelyke communicasie hadden met Don Jan, en ook mede datter eenige briefven gevonden waren geschreven van den voorzeyden Hessele.

Johan de Cavele geeft in zijn ruim artikel 'WILLEM VAN ORANJE, DE ,VADER" VAN EEN VERSCHEURD ,VADERLAND" (1577-1584) een relaas van de feiten die in deze periode geschieden.

Hij schrijft dat er in september – met de komst van Oranje naar het zuiden – hij te Brussel een College der Achttienmannen, bestaande uit telkens twee vertegenwoordigers van elke ,natie" (= ambachtsgild) en belast met de verdediging van de stad, maar in de praktijk machtig genoeg om drukking uit te oefenen op bet stadsbestuur, de Staten van Brabant en zelfs de Staten-Generaal.

Op de 20ste september kregen we de benoeming door de Staten-Generaal van Oranjes grote rivaal, **Aarschot, tot gouverneur van Vlaanderen**.

Op de 8ste oktober kregen we de officiële mededeling van de Staten-Generaal aan don Juan dat zij hem niet langer als landvoogd erkennen

En op de 9de oktober kregen we de mededeling van Aarschot in de Staten-Generaal dat hij, samen met enkele andere heren, **aartshertog Matthias** uitgenodigd heeft om de landvoogdij over de Nederlanden over te nemen.

Op de 13de oktober ontvangt Oranje de Brusselse Achttien op een maaltijd, waar beide partijen elkaar trouw beloven totter dood.

Op de 22ste oktober krijgen we een gewelddadige tussenkomst van de Brusselse Achttien met hun volgelingen in de Statenvergadering om er de benoeming af te dwingen van Oranje tot ruwaard van Brabant.

Op de 22ste oktober krijgen we een beslissing tot het herstel van Gent in z.ijn privileges door toedoen van Oranje. Op de 23ste oktober komt Aarschot te Gent aan en meerdere andere edelen en geestelijken voor de vergadering van de Staten van Vlaanderen in Gent.

De dag daarna, op de 24ste oktober geeft Aarschot te kennen niet onmiddellijk werk te zullen maken van bet herstel van de Gentse privileges. Tevens worden, op voortel van Charnpagney, in de gerneenschappelijke vergadering van de adel en de geestelijkheid, grondige bezwaren geformuleerd tegen de benoering van Oranje tot ruwaard van Brabant.

Op de 28ste oktober reist Franchois van de Kethulle, heer van Ryhove, naar Antwerpen voor overleg met Marnix en de prins. Aarschot deelt in de Vlaamse Statenvergadering mee dat aartshertog Matthias de vorige dag in Maastricht is aangekomen. Hij verzet zich tegen een Brabantse residentieplaats, zoals de Staten-Generaal willen, maar vindt dat de landvoogd en de regering een meer prestigieuze zetel moeten krijgen, 't welck nyeuwers zeckerlicker noch

bequaemer en zoude kunnen wesen dan in Vlaenderen", namelijk in Dendermonde. Het is een tactische zet van Aarschot om het groeiend aanzien van Oranje een hak te zetten, namelijk door Gent op te zetten tegen de Brusselse Achtien, Vlaanderen tegen Brabant en, zich meester makend van Matthias, rondom zichzelf in Vlaanderen de regering op te bouwen.

En dan krijgen we nogmaals eens een crisis:

Nadat Aarschot op de vraag van Hembyze heeft geantwoord dat de ,privilegie-roepers ... eene

galge verdienen", zelfs al waren zij gesteund door Oranje, neemt de uit Antwerpen teruggekomen **Ryhove**, gebruik makend van een volksoploop, in de nacht van 28 op 29 oktober een aantal edelen en prelaten gevangen, waaronder Aarschot en zijn zoon, maar ook de heer van Rijmeersch, hoogbaljuw van leper.

Het Ryhovesteen te Gent

Oranje heeft weliswaar niet persoonlijk het initiatief genomen tot deze staatsgreep, maar de dag tevoren was hij er wel over ingelicht door Ryhove, een van de belangrijkste leiders van de revolutionaire beweging. Terzelfdertijd stuurde hij zijn secretaris Francois de Sacquespee, heer van Baudemont, en enkele andere getrouwen als waarnemers naar Gent, om er vast te stellen met welk succes Ryhove zijn slag zou slaan. Hij heeft niet nagelaten 's anderendaags, 29 oktober, verontwaardigd zijn onschuld kond te laten doen in de Staten Generaal maar nog een dag later stuurde hij troepen uit Walcheren naar Gent om er de gewapende macht van Ryhove te versterken.

De „coup" van de Gentenaars kwam de prins dus niet ongelegen. Het hele manœuvre van Aarschot heeft hij handig op een overwinning voor zichzelf doen uitlopen. De politieke loopbaan van Oranjes grootste rivaal was definitief gebroken.

Door het Gentse feit heeft de hoge adel zich als stand ten zeerste beledigd en bedreigd gevoeld. Ze beschouwde het op zijn minst als een buitengewone vermetelheid van de „slechte" burgers om zich aan zulke hoge personen te vergrijpen.

Hier botsten traditionele katholieke aristocratische tradities op de nieuwe calvinistische „democratie" die Oranje rondom zich aan het vormen was. Dit betekent niet dat de hoge Zuidnederlandse heren onmiddellijk de weg terug naar Filips II gezocht hebben. Zij zijn - ook als „**malcontente**" **partij** - nog lange tijd blijven zweren bij de Pacificatie van Gent, maar deze had voor hen zowel in staatkundig als in religieus opzicht een betekenis die erg veel verschilde van deze der Staten-Generaal.

Met absolute handhaving van het katholicisme, ijverden ze voor een hervorming van de regering in aristocratisch-oligarchische zin, volkomen gesteund op de inheemse adel en in staat om de koninklijke machtsaanwas en willekeur te verhinderen.

Als door het calvinistische radicalisme en door het blijvend usurperen van de regeringsmacht door de Staten, zowel de ene als de andere doelstelling illusoir wordt, lijkt er voor hen geen andere uitweg meer mogelijk dan de terugkeer naar de obediëntie van Filips .

De houding van de clerus kan hier maar even aangeraakt worden. In het algemeen waren de nieuwe bisschoppen met hun omgeving van meetaf aan allerminst geneigd zich van don Juan af te scheiden. En datzelfde geldt voor de overgrote meerderheid van de lagere geestelijkheid.

In het Zuiden hebben meer in het bijzonder de Vlaamse bisschoppen **Maarten van Riethove** (leper) en Remi Drieux (Brugge) en de bisschop van Atrecht Mathieu Moulart zich als de felste tegenstanders van Oranje gemanifesteerd. Naast hen is er de opmerkelijke groep van Zuidnederlandse abten. Aan de ene kant stonden de gracie Waalse abdijen, die vanaf 1577 de bakermat zijn gaan vormen van de politieke reconciliatiebeweging met Filips II en van de katholieke restauratie. De voorname rol van de benedictijnerabt Jean Sarrazin van Sint-Vaast in de totstandkoming van de Unie van Atrecht is bekend. Samen met bisschop Mathieu Moulart, ex-abt van Saint-Ghislain, Antoine Vermans, abt van Vicogne, en Jacques Froye, abt van Hasnon, vormde hij een krachtig tegengewicht tegen de totaal anders ingestelde standgenoten uit Brabant.

Tot zover Johan Decavele.

22 oktober 1577 – De dismeesters van Sint Jans - Renten SAP 395

Clement Halecaes ende Jan Adam als bedeeders van de aelmoessen vanden disch van Sint Jans hebben gecocht ten proffyte vande aermen aldaer

jeghens **Maxymiliaen de Jonghe ende Mayeken** zyn wyff een erfvelicke losrente van vij pond parisis tsjaers - den penninck xvj –

voor de somme van acht ponden grooten Vlaemsche munte – djste jaer vallende den jste novembris xvc lxxvij ende alzo voorts totter lossynghe met sulcke gelde

ende daerinne verbindende een huus, erfve ende catheilen daer de voornoemde vercoopers woonende zyn inde **Noordstraete** –

groot een gemet lands ofte daerontrent – streckende oost ende west –

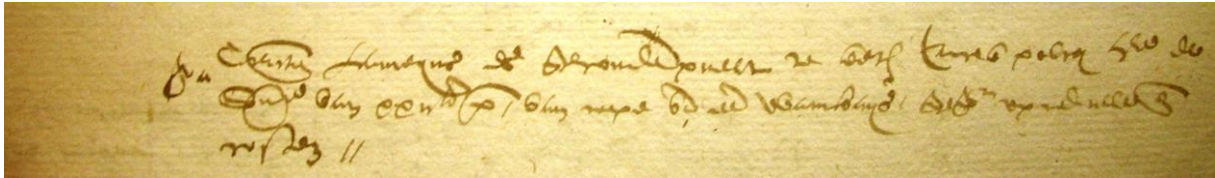
de noordzyde thuus van Joos Denys, de zuudzyde de herberghe ghezeyt **tHaentjen**,

twesthende derfve van **tMoorjaenshooft**, doosthende de voorseide straete, te vooren belast in vij pond parisis tsjaers ghelicke losrente ten proffytte van Loys Makeblyde – zonder breeder

inninghe naer coustume deser stede

actum den xxijste octobris xvc lxxvij – present Jooris van Goorsteene, burghmeester,
Boudwyn Drueulx, Gregorius Cloribus, Jan Godduud ende jan Gyzelbrecht, schepenen

23 oktober 1577 – Een wambuys - SAP 244

A photograph of a handwritten document in Dutch, likely a legal or administrative record. The text is written in a cursive script typical of the 16th century. It mentions 'Christiaen Laureyns' and 'Jacob Polcq' and discusses a sum of money and a 'wambuys' (a type of garment or cloth). The document is dated 23 October 1577.

Christiaen Laureyns es ghecondempneert te bethaelen **Jacob Polcq**, heeschere,
de somme van xxij pond parisis van de coope van een wambuys – gekend op cedulle ende
costen.

23 oktober 1577 - SAP 395 - Folio 90 verso

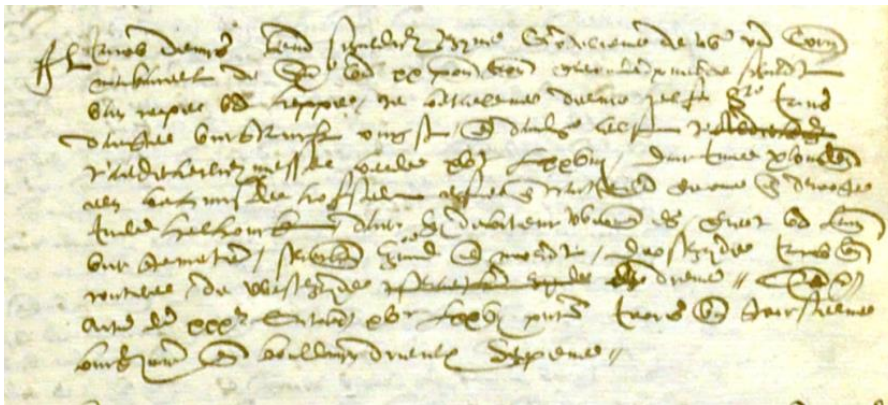
Meester Mahieu de Pours - principael pachtere ende Anthuenis Maes zynen partenier van de
dobbelen impost van wyn, bier ende gebrande wyn -
incommende den jste november eerstcommende - beloopende tsamen de somme van iijm vijc
xiiij pond xvj scheel vii deniers parisis zuuwer -
hebben verbonden inden handen van Willem de Snepere hemlieden borghe over de voorseide
impost jeghens de commis vande quartier van Brugghe
eerst de voornoemde etc....

24 oktober 1577 - SAP 395 - Folio 91

Jacob vande Peerboome kend schuldich tzyne Pieter de Schottere, ampman
de somme van xvj pond grooten van geleende penninghen - te betaelene ten ommeganghe xvc
lxxvij -
emmers binnen xiiij daghen daenaer onbegrepen - gecondempneerde schuldt –
daerinne verbindende een huus, erfve ende catheilen daer hy debiteur nu ten tyde woonende
es - op de Overdam –
streckende oost ende west - de noordzyde thuus van Matheus Schacht - de zuudzyde thuus
van Jan de Muelenaere filius Jans -
twesthendde thommelhoff vande zelve Muelenaere ende toosthende de voorseide Overdam -
te vooren belast in ij pond grooten tsjaers losrente - den penninck xvj - jeghens Gheleyn
Moenaerd omme by gebreke van betalinghe etc.
Actum den xxij octobris xvc lxxvij
Present Jan Daten ende Jan Godduud - schepene

30 oktober 1577 – Koop van hoppe – SAP 395 – Renten

Jacob Denys kend schuldich tzyne **Godelieve de weduwe van Corneel Makereel**
de somme van xx ponden grooten ghecondempneerde schuldt van coope van hoppe te
betaelene deene helft Sint Jansdaghe vutganck ougst ende dander helft t'alderheylich messe
beede xv lxxvij daerinne verbonden een behuude hofstede – erfve ende catheilen – groene
ende drooghe inden Helhouck – daer hy debiteur woonende es – groot van lande vier gemeten
– streckende zuud ende noerdt – doostzyde Jacob vande Coutere – de westzyde de dreve –

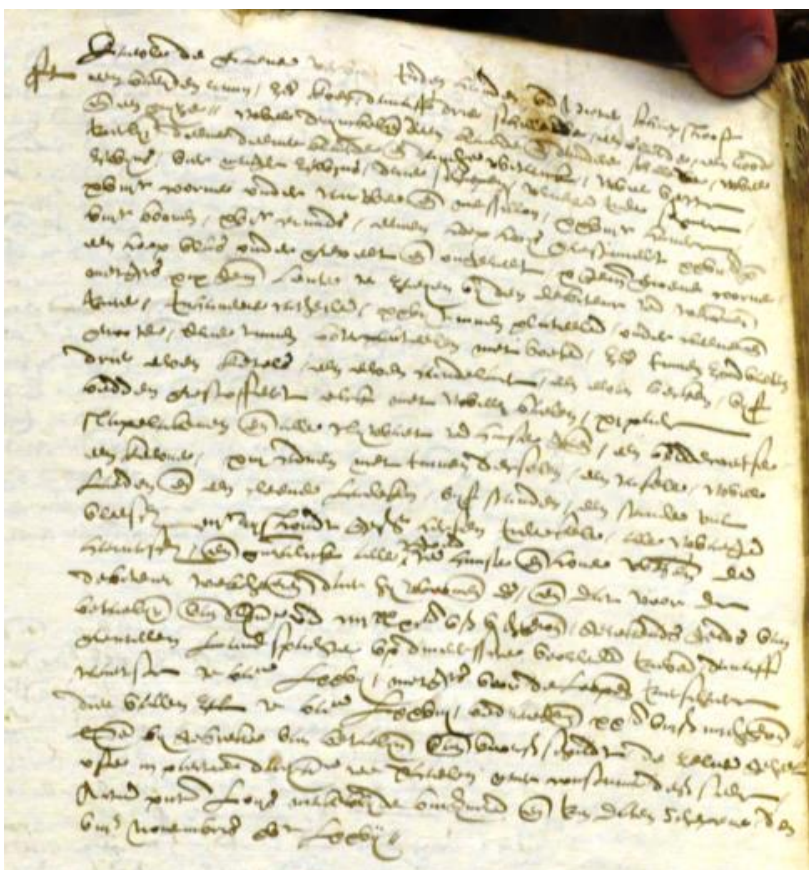
Actum den xxx
octobris xvc lxxvij –
Present Jacob vande
Goersteene –
burchmeester ende
Boudewyn Drieulx –
schepenen

8 november 1577 -
SAP 395 - Folio 91

verso

Dheer Willem Baroen - pbr - heeft gecocht jehghens Jaques van Burgmen
een erfvelicke losrente van iiij pond parisjs tsjaers -
den penninck xvj - voor de somme van vij ponden vy schelle grooten vlaemscher munte -
dannaff tjste jaer vallen zal tsinte maertensdagh - den xj november xvc lxxvij ende alzo
voorts totter lossinghe met zulcke gelde etc. -
daerinne verbindende de helft van ij gemeten landds inde Haghebaerthouck gemeene met
meester Mahieu de Pours ter cause van zyne huusvrauwe – streckende oost ende west –

de zuudzyde an tland van
Clays de Zelve –
toosthende int waterlop -
twesthende de
Reninghelststraete – zuver
ende onbelast –
inninghe naer coustume
actum den viij novembris
xvc lxxvij
Present Loys Makeblyde -
burghmeester - Willem van
Beveren - Jan Daten - Jan
Ghyselbrecht - ende
Matthys van Heede -
schepenen

8 november 1577 – Een
inventaris van een boer –
Renten SAP 395

Kaerle de Grauwe,
verbind inden handen van
Pieter Schaepshooft,
een blaerden⁴ ruin,
zes koen, dannaff drie

chillede⁵, een blaerde ende een roode ende een gryze,

⁴ Blaerden: WNT - Eene witte plek aan het voorhoofd van sommige dieren, bepaaldelijk van runderen; ook bles genaamd. Ook wel als naam voor de zwarte vlekken om de oogen, wanneer verder het hoofd grootendeels wit is.

twee drynckelinghen, deen blaerde ende dandere chillede,
 twee jaerlynghen, deene blaerde ende dander witrick⁶,
 twee vette zwyns, vier mager zwyns, drie schapen,
 vruchten inde scheure, xviiiij c – 1800 - coorne onder tarwe ende messillon⁷, xxviiij c - 2800 -
 haver, xiiij c – 800 - boonen, xvjc – 1600 - cruuds, eenen hoop hooys, gestineert⁸ xxvij pond
 parisis,
 een hoop vlas gereet ende ongereet, x ghemeten groene coorne, x ghemeten in de lente te
 zaeyen by den debiteur ten toecommende jaere,
 inhavene⁹ catheilen, xxvij tinnen plateelen, onder cleene ende groote, drie tinnen
 boterplateelen met voeten, ses tinnen zoudvaeten, drie eloen ketelen, een eloden candelaere,
 een eloden becken,
 vijf bedden gestoffeert elck met wollen baelen, xix slapelakenen ende alle tlywaert ten huuse,
 een beddecoetsen,
 een keerne, xiiij kannen met tinnen decsele,
 een tafele, twee laeden ende een cleen laedeken,
 vijf standen, een seule¹⁰ vul vleesch,

⁵ Schillede – WNT - (scillede), bnw. *Bont, gevlekt, verschillende kleuren hebbende*, van dieren. De juiste wijze der vorming van het woord is niet helder; het maakt den indruk van eene bahuwrihi-samenstelling, met de beteekenis “vlekken hebbende”, doch een znw. *schille (schil)* in den zin van “vlek” is niet aan te wijzen. Misschien is het woord oorspronkelijk alleen gebruikt als tweede lid eener samenstelling, waarvan het eerste deel eene kleurnaam is: deze zijn althans vrij talrijk, als rootschillede, bruunschillede, witschillede, terwijl het gebruik van schillede afzonderlijk zeldzaam is. Doch ook dan zou men een znw. met de genoemde beteekenis noodig hebben, om het woord als boven te verklaren. De verklaring van schillede uit *schillende is ook niet waarschijnlijk: dit woord komt meermalen voor in de bet. “verschillend, onderscheiden”, maar nergens in de opvatting “verschillend van kleur”; ook is het woord *schilde* nog heden in het WVlaamsch een gewoon woord voor “gevekt, bont” (“*schilde* steen, marbel, muur; *schilde* boter (met witte vlekken); *schilde* van kleur, van het aangezicht; wit en geel of purper en blauw gevlekt”); vgl. ook ald. “*schillebont*” (uit *schildebont* = *schilde* en bont”. Zie bij rootschillede een voorbeeld van het woord (*Rek. d. Gr.* 1, 362; a. 1345, Holland, 1343-1346: “van twee **scillede** calveren”). De in het *Mnl. Wdb.* t. a. p. eenigszins aarzelend aan het woord toegekende beteekenis *bont* is zeker; vgl. eene plaats bij Van Mander, waar de opgang der zon wordt uitgedrukt door: “ghewasschen in 't ghewat Oceanich vier *schillede* peerden op komen stijgen”; in de uitg. van 1618 wordt het woord verklaard door *bont* (de wagen van Aurora wordt getrokken door vier bonte paarden, waaraan men de kleuren van morgen, middag, avond en nacht wilde zien, *nl.* ros, wrt, donkergeel en zwart). Vgl. *lat. varius*, dat in het Ofransch benaming eener kleurmengeling is geworden, gezegd van de oogen (*des yeux vairs*). Zie *schillinge*, dat eveneens gebruikt wordt van de vlekken der huid van een dier, en vertaling is van *lat. varietates*. — Misschien is het woord ook in den vorm *scilde* bekend geweest; vgl. *Cod. Dipl. U.* 2¹, 169, Holland, 1444: “I robijn, I scerpe dyamant ende II **scilde** dyamant”, doch het woord zal wel iets anders beteekenen.

Bont, gevlekt, verschillende kleuren hebbende, van dieren.

⁶ Witrick = met een witte rug

MESSELJOEN, MESTELJOEN, MISSELJOEN, MENGELJOEN, o. Mastelnin, fr. mêtêl. “Tarwe, messeljoen ofte rogge.” (Cuere van Rousselaere.)

⁷ Messillon = De Bo -

⁸ Estineren = schatten

⁹ Inhavene = WNT – Inboedel

¹⁰ Seule = emmer - houten emmer

iiijc – 400 - ryshoudt, alle tgoed ten huuse ende hove wesende,
 de debiteur toebehoorende daer hy woonende es
 ende dat voor de betaelinghe vande somme van iiij xx xj pond v schele v deniers grooten –
 gerekends geld van ghevalen landspachte op diversche voorleden jaeren dannaff tlaetste te
 baemesse lxxvij –
 metgaders voor de loopende jaerschaere die vallen zal te baemesse lxxvij
 bedraeghende xx pond viij schele iiij deniers grooten
 omme by gebreke van betaelynghe van de voorseyde schuldt de zelve geheel ofte in partie
 daervan te betaelen naer coustume deser stede
 Actum present Loys Makeblyde, burghmeester ende Jan Daten, schepene – den viij ste
 novembris xvc lxxvij

10 november 1577 – De 5de penning - Augustyn van Hermelghem

Op S^{te}.-Maertens dag, den 10sten van november 1577, zoo was het groot gemeene vergaert tot Ypre, en was om een zeer grooten heesch, die welke de Staten begeerden van het gemeene van de 17 landen: een number boven noch eens **den 5sten penning** van alle goed, boven dezen noch 400,000 guldens ter maend, 't welke geconsenteert was om de groote nootzakelykheyd, en voor een terme van 3 maenden, en was gevonden op maendgeld en eenjegelijk gesteld wezende naer zyne macht.
Ook deze 5de penning werd te Poperinge gevraagd.

14 november 1577 – De komeet – Augustyn van Hermelghem

De grote komeet boven Praag

Op den **14sten van november**, zoo heeft huer vertoocht in den avondt eene vreeselyke commete-sterre met den stert, zittende in 't zuytwesten, en haren stert streckende naer het zuyt-oosten, 't welke was gruwelijk in de oogen van vele menschen, en vertoochde haer wel 5 ofte 6 weken.

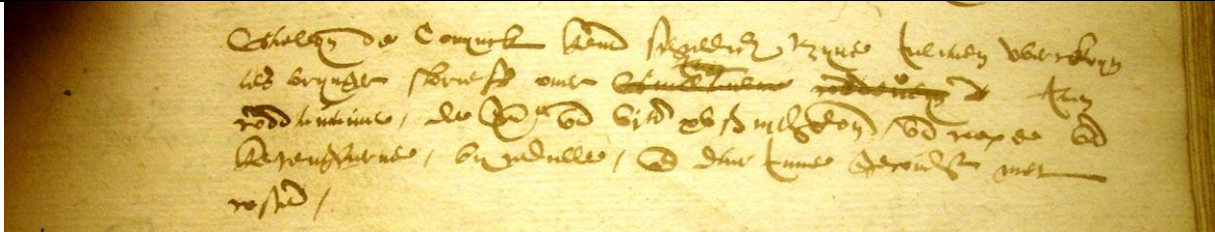

Op den **15sten van november**, zoo was tot Ypre gepubliceert het augmenteeren van goud en zilveren geld, 't welke bin mans gedincke zoo hooge niet en was gesteld; want den gouden Reael dede 9 pond, en eenen Ph^s. daelder 4 pond 5 groote, en ynkels 3 groote stukken 4 groote en 3 oortjens, en alzoo voort, want in Vranckrijck, Holland, Zeeland, en in andere kwartieren zoo **was het geld zeer hooge gaende**, zoo dat alle het geld bevoer uytten landen.
 Voort op dezen tijd zoo was de victuaeille redelyken coop, als coorn, bueter en alle andere zaken, maer de wynen dierden.

Den oorlooge gink altijds voort tegen don Jan, en **den prince van Oranjen** was gekosen gouverneur van Braband, en het stond niet zeer wel tot Gend met de gevangene, want op den 14sten van november, was den duck d'Arschoot ontslegen, maer de andere bleefven gevangen, want daer kwamen 3 ofte 4 vendelen van het princenvolk, en ontrent den 12sten van december,

zoo verwachtte men tot Gend den prince van Oranjen en daer was groote gereedschap gemaect om hem tegen te komen en te ontfangen; maer het veranderde zoo dat hy niet en kwam, maer trock naer Antwerpen en op den 7sten van december, zoo was don Jan verclaert by placate en uytroepinge tot Brussele, vyand van den lande, en alle edele die by hem waren ook vyand en partie des Vaderlands, en hun goed alle gebrocht in handen van de Staten.

16 november 1577 – Gheleyn DeConynck - SAP 244

Gheleyn de Conynck kend schuldich tzijn Juliaen Werckyn als bryngher sbriefs over Jan Coddenaere de somme van xi pond xv schele iij deniers grooten van coope van **retengaerne** by cedulle ende daerinne ghecondempneert met costen.

17 november - Pauwels Hendericx

... ende ondertusschen sulcx gesciede, wiertter in West Vlaenderen aengebrocht dat de Franschen van voornemen waren eenige steden dier provintie in te nemen.

De magistraten van Veurne ende Veurnambacht, hun daer jegens trachten te voorsien, sonden op den **17de november 1577** gesanten naer Brugge, om met de vertegenwoordigers der stede ende die der casselrie van Cassel, van Bergen – *Sint Winnoc bergen* - ende die van Bergenamacht., Brouckburgh, Duynkercke ende grevelinghe, de vier leden het selve te cennen te geven. Sy vertoonden hun den eenigen middel die men gesaemdelick beraden hadden om sulcx te beletten, ende versochten dat door hunlieder tusschencomste daer jegens soude voorsien worden. De leden verclaerden aen den gesanten, dat dese saecke den hertogh van Aerschot, bouverneur van Vlaenderen – die alsdan tot Brussel was – betrof; ende op dit seggen, trocken de geseye gesanten hunnen gouverneur inden. Door hunlieder aenmerkcingen overtucht, voorsach dien heere jegens dien gevreesden voorval, senden veel volk in garnisoen tot Cassel, Brouckburgh ende Grevelinghe. Verders bevoel hy, datter eene sterckte soude gemaect wesen tot Mardycke, om te beletten dat de Franschen ofte andere vyanden aldaer niet en souden aenlanden.

De magistraeten van Veurne en Veurnamacht voorsagen hun van buspoeder ende oock van andere munten ter oorloge, de welcke sy tot Antwerpen deden coopen opm in tijdt van noode te gebruycken.

De aertshertogh ende de staten, allerhande middelen soeckende om gheldt te become ten eynde de groote costen des legers te betaelen, gaven een bevel dat alle magistraten, cllegien, cloosters, capittels, gilden ende broederschappen al hunlieder goudt ende silverwerk moesten overhandigen, om daer af gheldt te slaen, ende het sleve in profijten van den staet te ghebruycken. Jan Geeraert, tot Brugge, wiert by sijne hoochheyt aengesteld, tot ontfangen van het voornoemde goudt ende silverwerck, ende hy vercreegh te selver tijde de macht van die tresooen te laten afcoopen aner evenredicheyt der weerde van diere.

Het magistraet der casselrie van Veurne, hunlieder silverwerck trachtende te houden, gaven daar voor in afcoop aen den voornoemde Jan Geeraert, de some van derthien honderd guldens. Het magistraet der Stadt, dat insgelicx noch eenich silverwerck besat, versocht de gelden te mogen gebruycken die van 't selve-, alsoock van dat der geestelicken soude

voortcomen, om daer mede de versterckingen van hunlieder stadt te herstellen. Dese vrage wiert hun toegestaen.

Van Meerbeeck schrijft dat op de 20ste november 1577 Don Juan een nieuw leger formeert:

Dit ghedurende soo quam met grooter haesten by Don Juan den legher vande Spaignaerden ende Italianen, die het voorleden jaer uyt het Nederlandt ghetrocken waren.

Eenighe vande capiteynen ende oversten quamen voor nyt in poste by Don Joan ende de andere soldaten quamen door Bougoignen ende door Loreynen in het landt van Lutzenborgh. Sy waren wel ontrent ses duysent sterck met welcke sy seer versterckt wierden ende om desen hoop te vermeerderen, deden sy een placcaet vercondighen op den twintichsten dagh van november in het jaer vijf thien hondert seven en tseventich in het welck hy seyde als datmen in ghenade soude ontfanghen alle de ghene die binnen vijftien daghen op des coninck syde souden comen om te dienen. Veel quamen daer over ende sy wierden al op geschreven ende in dienste genomen degenen diemen mocht vertrouwen.

En ook hij schrijft over de spanningen tussen de hervormden en de katholieken:

Ende ten selven tijde vermeerderde de ketterije seer in dese landen ende de ketters deden aende catholijcke veel schamperden, sonderlinghe tot Antwerpen – ja, oock in de kercken als men den goddelijcken dienst dede ende bespotteden de priesters ende religieusen.

En even later meldt hij de aankomst van Alexander Farnese:

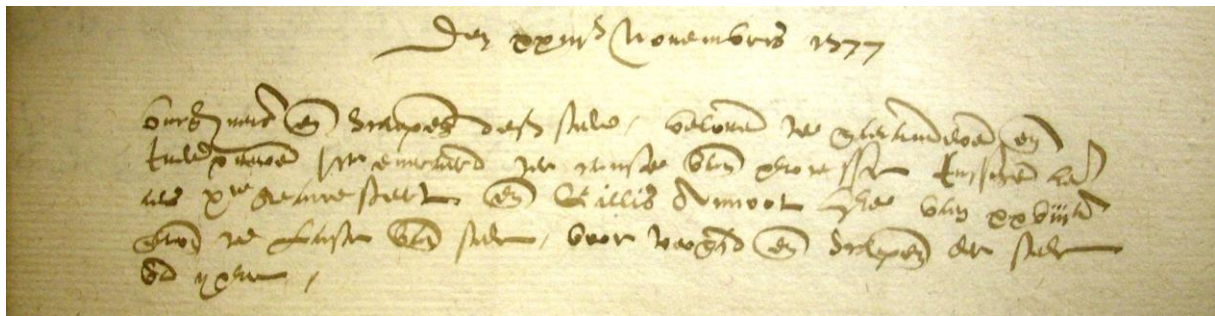
Ontrent desen tijdt quamen te Lutsenburghh Alexander Farnese, prince van parma ende Francisco – hertoghe van Leunenburgh welcke aanbodt den coninck te dienen met dry duysent peerden ende nadat hy heerlycken onthaelt was ende men hem hadde bedanckt, wierden hem gheschoncken vier duysent croonen ende hy vertroc naer Duytschlandt. Den Prince van Parma quam met dry oft vier peerden te poste, latende syn huysghesinne achter om met meerder haesten te comen wiens yver tot de religie ende deinste vanden coninck de oorloghe seer vorderde.

23 november 1577 – Pieter Everaerd - SAP 244
--

Den xxij ste novembris 1577

Burghmeesters ende schepenen deser stede beloven te garanderen ende indempneren Pieter Everaerd ter cause van processe tusschen hem als verweerder, ghearresteert

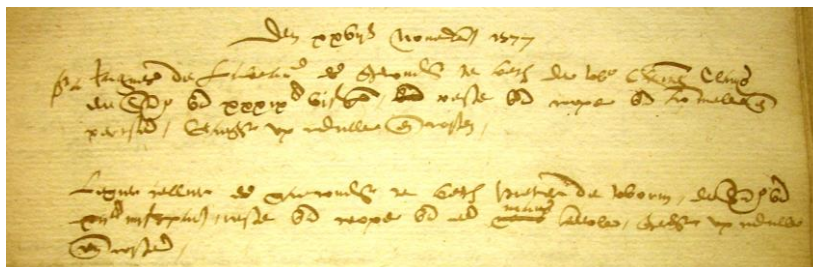
ende **Gillis Annoot**, heescher, van xxviiiij pond grooten ten laste van de stede, voor burghmeesters ende schepenen der stede van Ypre.

Don Matthias, gouverneur van het land – Augustyn van Hermelghem

Ontrent de kwatertempers voor **Kersdag** zoo was 't dat **Don Mathias**, den broeder van den keyser Rodolfus, den eedt gedaen heeft tot Antwerpen voor den koning en te wesen **gouverneur van de landen**, ook mede dede hy eedt den Staten en de heylige Roomsche christene Catholyke Kerke, alwaer tot Antwerpen groote triomphe gedaen was, en den prince van Oranjen en den duck d'Arschoot was daer present, maer de gevangene bleefven noch altydts tot Gend, en **don Jan** maekte hem sterck, en don Jan was tot Brussel uytgeroepen op den 7sten van december **openbaer vyand van den lande**, en ook mede alle zyne heeren van deze landen waren ook gepubliceert vyand van hun Vaderlandt en ook hun goet opgeschreven en gebrocht tot confiscatie.

27 november 1577 – Hommele en een manskeerle – SAP 244

Jacques de Laleete es ghecondempneert te bethaelen de wedewe **Christiaen Clays** de somme van xxxix pond vi schele grooten, reste van coope van hommele ende persen –

ghegroot op cedulle ende kosten.

Legier Cellur es ghecondempneert te bethaelen Pieter DeWorm, de somme van xij pond iiij schele parisis, reste van coope van een manskeerle, gegroot op cedulle ende kosten

9 december 1577 – Renten – SAP 395

Gillis vande Peperstraete verbind inden handen van Frans van Dycke – iiij gemeten en halff groen coorne op den grond vande weeze van Jan van Hille - vyf ghemeten lente te coepe inde jaere te zaeyen op tland vande zelve weeze – al inde Schoudemonthouck – daer den comparant woont – metgaders een baeyde koe ende een witte – een bruun regelt jonc kalff – een zueghe – een bruun baeyde melcoe – een waegene – harnasch ende datter medegaet ter landsmeloyne (?) twee bedden – een tralle scaprai ende generalick alle de meublen catheilen tzyne huuse wesende

ende dat in bewarenesse van gevallen landspacht ter somme van xxv ponden grooten metgaders de pacht ten jare te vallen te bamesse lxxviiij – ten xiiij pond grooten tsjaers – waervooren de voornoemde Frans de Witte hem verkennt heeft borge ende principael over de comparandt jegens de vooghden van de voorseide weeze ter cause vande pachgoed ende landen daer hy comparandt woonende es omme by gevalle van

beschadicheyt die in partie ofte geheel daeranne te verhalen
Actum eodem – present de zelve

9 december 1577 – SAP 395

Mahieu Lebbe verbind inde handen van Kaerle de Butseraen –

present ende accepterende – ij ghemeten hofstede inden Haghebaerthouck daer de weduwe van Anthoon de Fieulx woondende es – streckende oost ende west – toosthende de Reninghelststraete – twesthende jeghens tlandt

vande aeldinghen vande huusvrauwe van Nicolais van Langhemeersch – de zuudzyde de Casselwech ende de noordzyde jeghens tland vande hofstede van Jacob Albrecht
Ende dat inde verzeckerthede ende bewaernesse van de somme van vj pond xj schele vij deniers grooten waervooren de voornoemde Busteraen hem gheconstiueert heeft borghe over Gheleyn Schevele gearresteert jeghens Jan van Bambeque filius Jacobs – crediteur vande voroseide schuldt

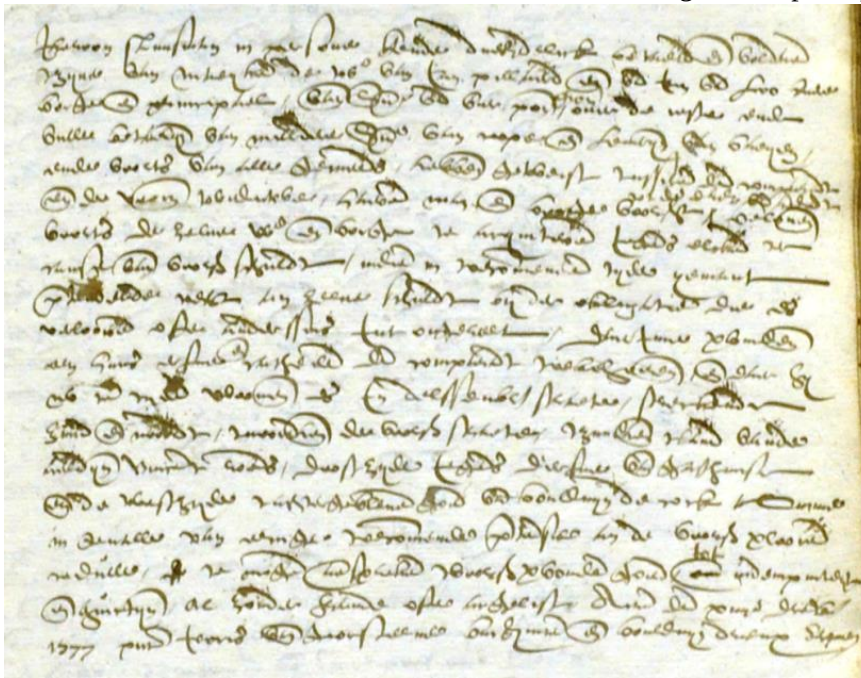
Omme in cas van beschaedicheyt de zelve geheel ofte in partie an tvoorseide verband te verhaelen

Actum den ixdecembris 1577

Present Loys Makeblyde burchmeester ende Jan Daten – schepene

14 december 1577 – SAP 395 – Renten

Jeroon Sluusman in persone kende duechdelick bewaerd ende voldaeu tzyne van **Maeycken de weduwe van Jan Pillaerd en van Jan van Loo** inde borghe ende principael vande somme van vier

ponden grooten over de reste ende vulle betalynghe van meerdere somme van coope ende leverynghe van baeyen ende voorts van alle gemeens hebbende geweist – tusschen den comparandt ende de voornoemde weduwe – haeren man ende voochde voorseyt – belovende voorts de zelve weduwe ende voocht te acquiteren jeghens elcken ter cause vande voorseide schuldt ende in toecommende tyde yemandt

pretendeerde iets an zelve schuldt by de obligatie die es verlooren ofte anderssins int ongheheelt daerinne verbinnende een huus erfve ende catheilen den comparandt toebehoorende ende daer hy nu te n tyde woonende es in delsenbrugghe straete – streckende zuud ende noordt – tnoordhende den voorseide straete – tzuudhende tland vande aeldynghen Vincent Roens – doostzyde jeghens derfve vande gasthuuse ende de westzyde tachtergebelven goed van Boudewyn de Cock –

Omme in gevalle van eenighe toecommende pretensie an de voroseide verlooren cedulle te moghen aenspraeke tvoorseide verbonden goed tot indempnityt ende quiclynghe al zonder fraude ofte arghest

Actum den xiiijde decembris 1577

Present Jooris vande Hoorsteene – burchmeester ende Boudewyn Drieulx – schepene

14 december 1577 – Koop van hoppe - SAP 244

Antho de Wailly es ghecondempneert te betaelen Jan Stalin als in huwelick hebbende de weduwe van Jan Pilgrim de somme van xv pond xi schele grooten vlamisch van coope van hoppe ende anders naer tbewijs van cedulle – Ghehoort ter camere ende costen

29 december 1577 – Intrede van Oranje te Gent – Augustyn van Hermelghem

Op den **29sten van december**, zoo kwam den prince van Oranjen tot Gend, 't welke was op eenen zondag voor kersdag, en was met groote triomphe ontfangen en heeft daer binnen de stadt lange geweest, en die van Gend hebben vele spelen en genuchten bedreeffen tot zijnder eere, en don Mathias, den zoone van Maximiliaen, den broeder van Rodolphus, keyser toens ter tijt, heeft gekosen by de Staten gouverneur over deze Nederlanden, en heeft tot Antwerpen lange geweest, en met den prince van Oranjen den eedt gedaen en de heylige Kerke besworen, en van daer is hy getrocken naer Mechelen, en het was een zeer jonck man van 17 ofte 18 jaer oudt, en don Jan hem zeer sterk maekte van volk om de landen te verkranken met menigte van

peerden en voetknechten: Spaenjaerden, Italiaenen, Duytsche, Namuroysen en van alle soorten van volk, met diversche edele van de landen, die met hem waren wel tot 22 toe, graven, prineen en edele heeren, en de Staten hebbende gelijk een groot legere, hebben ook te velde gelegen.

